

A E ARBEJDERBEVÆGELSENS ERHVERVSRÅD

Danmark på fattigdomskurs

Tema: Fordeling & Levevilkår 2016

Udgivet af

AE - Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Reventlowsgade 14, 1. sal

1651 København V.

Telefon: 33 55 77 11

E-mail: ae@ae.dk

www.ae.dk

Ansvarshavende redaktør

Direktør **Lars Andersen**

Redaktion

Kommunikationskonsulent **Sarah Steinitz** - Kommunikationschef **Mikkel Harboe**

Sekretariats- og kommunikationsmedarbejder **Malene Michelsen**

Hovedforfattere

Analysechef **Jonas Schytz Juul** - chefanalytiker **Mie Dalskov Pihl** - analytiker **Emilie Agner Damm**

Derudover har følgende bidraget

Stud. polit **Troels Lund Jensen** - Stud. polit **Solveig Prag Blicher** - Stud. polit **Rasmus Salmon**

Omslag og layout: **Kristian Eskild Jensen**

Danmark på fattigdomskurs

Fordeling & Levevilkår 2016

Indhold

Forord	6
--------	---

TEMA: FORDELING OG LEVEVILKÅR

1 Kapitel Skattesystemet er blevet mindre omfordelende	7
Indkomstkatten er mindre progressiv end for 20 år siden	7
Skattesystemet har medvirket til at øge indkomstskellet	9
Et ændret skattesystem har øget uligheden	12
Vil vi fortsætte ulighedskursen?	14
2 Kapitel Et liv i fattigdom er fuld af mangler	15
Fattigdommen stiger, men børnefattigdommen falder	15
Færre fattige børn siden 2011	17
Et fattigt liv er fuld af mangler	19
Hver femte fattig har ikke råd til offentlig transport	20
Kontanthjælpsmodtagere har langt flere afsavn end andre	22
Hvert tredje fattige barn oplever fritidsmæssige afsavn	23
En fattig opvækst har store omkostninger	25
3 Kapitel Nye fattigdomsydelser fordobler antallet af fattige børn	27
De nye fattigdomsydelser sender 7.000 børn i fattigdom	27
Kontanthjælpsloftet fælder enlige forældres økonomi	30
Ægtepar på kontanthjælp rammes hårdt af 225-timersreglen	32
4 ud af 5, der rammes af loftet, er ikke parat til at komme i arbejde	33
Kontanthjælpsloftet gør det svært at bo i København	37
Børnene står for skud	39

Forord

Siden 90'erne er der blevet større forskel på de rigeste og fattigste i Danmark. Indkomsten for de rigeste er bragt i vejret, mens indkomsten for de fattigste næsten ikke er vokset. Sideløbende med det voksende indkomstskel er vores skattesystem blevet mindre omfordelende. Den rigeste procent afleverer i dag over 6 procentpoint mindre af deres samlede indkomst i skat, end de gjorde tilbage i midten af 90'erne. Samtidig med at de rigeste er blevet markant rigere, er antallet af fattige vokset gevaldigt. Antallet af fattige er fordoblet på 10 år, så der i dag er omkring 40.000 økonomisk fattige i Danmark og knap 160.000, hvis man ser på dem, der falder under fattigdomsgrænsen i et enkelt år. Antallet af fattige børn har været faldende siden afskaffelsen af fattigdomsydelserne i 2011. Men med det nye kontanthjælpsloft og integrationsydelsen, som er trådt i kraft i år, har regeringen slået ind på tidligere tiders fattigdomskurs.

De nye fattigdomsydelser vil fordoble antallet af fattige børn i Danmark og sende tusindvis af familier under fattigdomsgrænsen. Alene i oktober 2016 har loftet ramt over 33.000 kontanthjælpsmodtagere og over 43.000 børn. Langt hovedparten af de ramte er ikke-jobparate kontanthjælpsmodtagere, og Beskæftigelsesministeriet vurderer da også, at kontanthjælpsloftet sammen med 225-timersreglen kun vil få 700 personer i job. Mens beskæftigelsesgevinsterne er forsvindende små, mærker mange tusinde familier en kraftig reduktion af deres månedlige rådighedsbeløb. For nogle er helt op imod 40 pct. af rådighedsbeløbet skåret fra. De nye fattigdomsydelser vil få store konsekvenser for de ramte og deres børn – ikke mindst for de kontanthjælpsmodtagere, der bor i København eller andre storbyer, hvor huslejen er meget høj.

At leve og bo i fattigdom kan mærkes. Fattige har markant flere afsavn end andre danskere. 80 pct. af de danskere, der lever under fattigdomsgrænsen, oplever afsavn som f.eks. at undlade at gå til tandlægen, at gå i slidt tøj eller at afstå fra at købe medicin, fordi det er svært at få pengene til at slå til. Det nye kontanthjælpsloft er især rettet mod børnefamilier, og derfor har mange børn nu udsigt til en opvækst i fattigdom. De kan risikere at skulle undvære fritidsaktiviteter og skoleudflugter eller at opleve, at der ikke er råd til nye sko eller jakker i den rette størrelse. Mere end en tredjedel af de børn, der er fattige i dag, oplever afsavn i fritiden, og mere end hvert fjerde barn oplever afsavn inden for beklædning og fodtøj.

Den kurs, som regeringen er slået ind på med de nye fattigdomsydelser, er yderst problematisk. Ikke kun for de børn og voksne, der sendes i fattigdom, men også for os som samfund. Vi bevæger os mod større økonomisk og social splittelse af befolkningen. For landets økonomi som helhed vil der være mere vundet ved at investere i de fattigste grupper og især ved at rette fokus mod, at børn i lavindkomstfamilier får en uddannelse, end at puste til yderligere opsplitning og marginalisering af de fattigste.

1 KAPITEL

Skattesystemet er blevet mindre omfordelende

Fra midten af 90'erne til i dag er vores skattesystem blevet ændret ad flere omgange. Det største fald i indkomstkatten har været for de rigeste i Danmark. Det har medvirket til, at indkomsten for de rigeste er vokset markant, og de rigeste sidder i dag på en større del af den samlede indkomst i landet. Skattesystemet er siden midten af 90'erne blevet mindre omfordelende, og det er en drivkraft bag den stigende ulighed.

I løbet af de sidste årtier har der været gennemført flere skattereformer, som har reduceret indkomstkatten. Blandt andet er der blevet indført et beskæftigelsesfradrag for alle, der er i arbejde; mellemskatten er blevet fjernet, og grænsen for, hvornår man skal betale topskat, er hævet ad flere omgange.

⓪ Indkomstkatten er blevet reduceret flere gange de sidste årtier

I det følgende ser vi på, hvordan de samlede skatteændringer har påvirket forskellige indkomstgrupper. Derefter ser vi på, hvordan indkomsterne har udviklet sig, og hvordan de to ting sammenlagt – altså indkomstudviklingen og den ændrede skatteopkrævning – har bidraget til en stigende ulighed.

Indkomstkatten er mindre progressiv end for 20 år siden

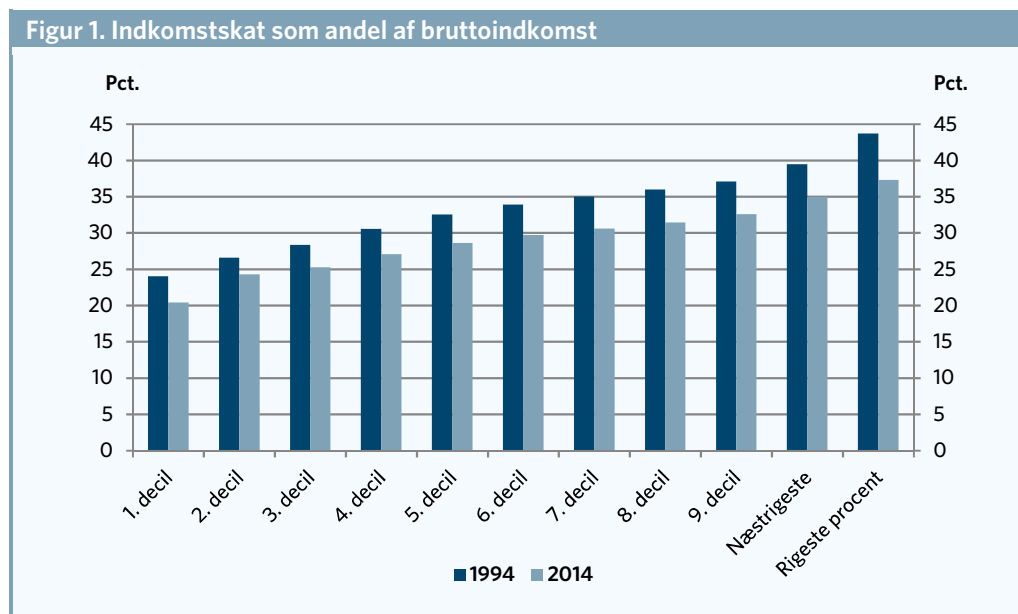
Siden 1994 er indkomstkatten som andel af bruttoindkomst faldet for alle – både dem i den højeste og laveste indkomstgruppe. Det betyder, at alle i dag betaler en mindre del af deres indkomst i skat. Det fremgår af figur 1, som viser, hvor meget indkomstkatten som andel af indkomsten før skat udgjorde i 1994 og i dag.

⓪ I forhold til 1994 betaler alle i dag en mindre del af deres indkomst i skat

I figuren er befolkningen delt op i 10 lige store indkomstgrupper. 1. decil er de 10 pct. af danskerne, som tjener mindst, 2. decil tjener næstmindst osv. Den rigeste decil, altså 10. decil, er opdelt i hhv. den rigeste ene procent af befolkningen og de næstrigste 9 pct. Som det ses af figuren, er indkomstkatten progressiv – jo større indkomst man har, des mere betaler man i skat. Det ses også, at alle indkomstgrupper betaler mindre andel i skat i 2014, end de gjorde i 1994.

For de midterste indkomstdeciler er indkomstkatten faldet fra omkring 30-35 pct. til omkring 27-30 pct. opgjort som skattens andel af den samlede indkomst. For de næstrigeste er denne andel faldet fra knap 40 pct. i 1994 til 35 pct. i 2014, og for den rigeste procent er andelen faldet fra knap 44 pct. til godt 37 pct. Dermed er skatten faldet mere for de rigeste end for de grupper, der tjener mindst.

⊙ Skatten er faldet mest for de rigeste

Anm.: Kun familier med positive disponible indkomster er med. Opgjort husstandsækvivaleret. Markedsindkomst er erhvervsindkomst og formueindkomst inkl. lejeværdi af bolig. Bruttoindkomst er markedsindkomst og overførsler inkl. private pensioner. Disponibel indkomst er bruttoindkomst fratrukket indkomstskat.
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

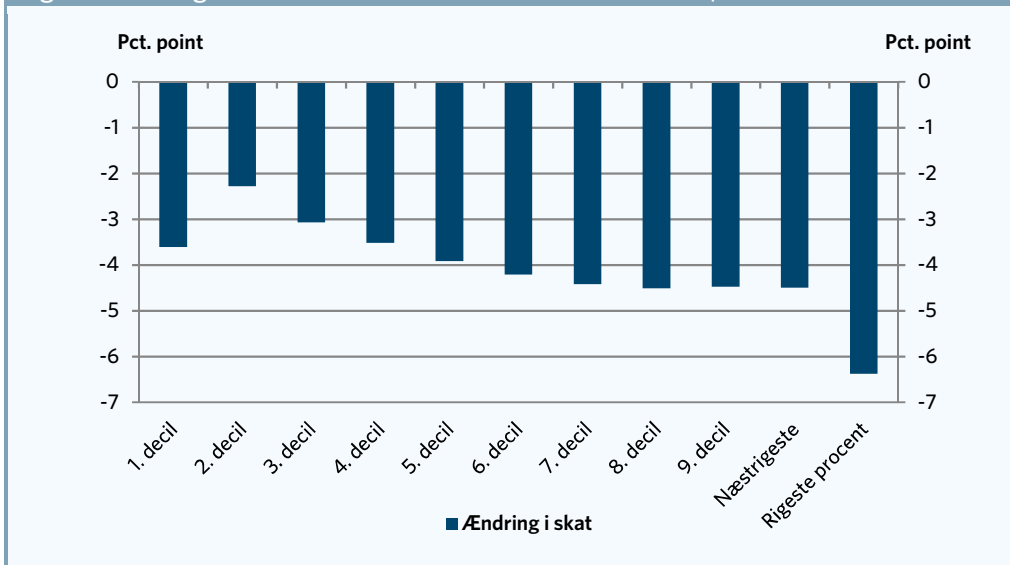
Zoomer man ind på, hvor meget skatten har ændret sig for de forskellige indkomstgrupper (altså forskellen mellem de to søjler i figur 1), får vi billedet i figur 2. Figur 2 viser således de samlede ændringer i indkomstskatten som andel af bruttoindkomsten fra 1994-2014. Det ses, at den største ændring har været for den rigeste procent, hvor skatten som andel af bruttoindkomsten er faldet med over 6 pct. point.

⊙ For den rigeste procent er skatten som andel af bruttoindkomsten faldet med over 6 pct. point

Generelt har der været de største skattelettelser for de rigeste grupper i samfundet, særligt den rigeste procent

Det mindste fald har været i 2. decil, hvor indkomstskatten som andel af bruttoindkomst er faldet med omkring 2 pct. point. Det kan virke overraskende, at de ti pct. fattigste har fået en større reduktion af skattebetalingen end 2. decil. Det skyldes bl.a., at studerende fylder en god del af 1. decil. Fraregner man de studerende, er faldet i skattebetalingen noget mindre for 1. decil.

Figur 2. Ændring i indkomstskat som andel af bruttoindkomst, 1994-2014

Anm.: Kun familier med positive disponible indkomster er med. Opgjort husstandsækvivaleret. Markedsindkomst er erhvervsindkomst og formueindkomst inkl. lejeværdi af bolig. Bruttoindkomst er markedsindkomst og overførsler inkl. private pensioner. Disponibel indkomst er bruttoindkomst fratrukket indkomstskat.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Generelt har der været større skattelettelser for de rigeste grupper i samfundet, særligt den rigeste procent. Forklaringen er, at de lettelser af skatten, der har været de sidste 15 år, har været målrettet lavere skat på arbejde og kapitalindkomst, særligt med fokus på skattelettelser for toppen af indkomstskaalen.

⓪ De sidste 15 år har skattelettelserne været målrettet lavere skat på arbejde og kapitalindkomst

Personer, der er i 2. decil, er typisk ikke beskæftigede og har derfor ikke fået del i størstedelen af de skattelettelser, der er givet. At de rigeste har fået det største fald i skattebetalingen hænger især sammen med, at topskatten er blevet justeret ad flere omgange. Dertil har de rigeste samtidig fået de største gevinster af lavere beskæftigelsesfradrag og særligt af afskaffelsen af mellemskatten.

De rigeste har altså oplevet de største ændringer siden 1994, men er dog stadig den gruppe, der betaler mest skat. Skatten spiller altså stadig en omfordelende rolle – om end mindre omfordelende end tidligere.

⓪ Skatten spiller stadig en omfordelende rolle – om end mindre end tidligere

Skattesystemet har medvirket til at øge indkomstskellet

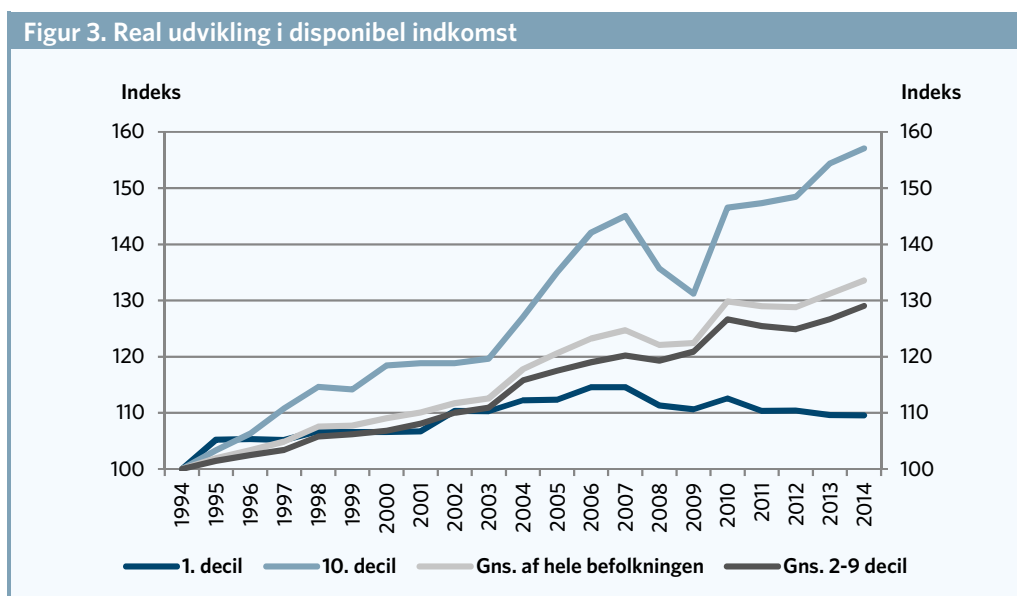
Ser man på, hvordan danskernes indkomster har udviklet sig – når man samtidig tager højde for prisudviklingen – får man billedet i figur 3. Figuren viser den reale udvikling i indkomsten efter skat siden 1994. Som det ses, er indkomsten efter skat steget markant mere for de rigeste end for alle andre.

⓪ Den disponible indkomst er steget markant mere for de rigeste end for alle andre

I figuren er udviklingen indekseret, så udviklingen i indkomstgrupperne kan sammenlignes, men ikke niveauerne. Som det ses, har den gennemsnitlige dansker oplevet en real indkomstfremgang på knap 34 pct. i perioden. Samtidig er realindkomsten for de ti pct. rigeste steget næsten dobbelt

⓪ Indkomsten for de ti pct. rigeste er steget næsten dobbelt så meget, som for den gennemsnitlige dansker

så meget, knap 60 pct. Den reale indkomst for de ti pct. fattigste er kun steget med 10 pct. i perioden, og efter 2007 er indkomsterne faldet realt for de ti pct. fattigste.

Anm.: Kun familier med positive disponible indkomster er med. Opgjort husstandsækvivaleret. Markedsindkomst er erhvervsindkomst og formueindkomst inkl. lejeværdi af bolig. Bruttoindkomst er markedsindkomst og overførsler inkl. private pensioner. Disponibel indkomst er bruttoindkomst fratrukket indkomstskat.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

En del af forklaringen på de faldende indkomster siden 2007 for de 10 pct. fattigste er den stigende andel af studerende. Fraregner man studerende, er indkomsten for de 10 pct. fattigste steget med knap 20 pct. realt i hele perioden, men har siden 2010 ligget fladt.

Indkomsten for de rigeste er vokset markant mere end for gennemsnitsdanskere

Indkomsten for de rigeste er vokset markant mere end for gennemsnitsdanskere – og især mere end for de fattigste siden 1994. Dermed sidder de rigeste også på en større del af den samlede indkomst i landet i dag, end de gjorde tidligere.

En måde at sammenligne indkomstandele er ved at se på den samlede andel af indkomsten som de 40 pct. fattigste har sammenlignet med indkomstandelen for de 10 pct. rigeste. I figur 4A er dette vist for bruttoindkomst og i figur 4B for disponibel indkomst. Af de to figurer ses det, at indkomstandelen for de 40 pct. med lavest indkomst er faldet med begge indkomstbegreber, mens indkomstandelen for de rigeste ti pct. er steget med begge indkomstbegreber. Opgjort på den samlede indkomst før skat havde de 40 pct. med laveste indkomster i alt omkring 22,5 - 23,5 pct. af indkomstmassen fra 1994 og frem til omkring år 2000. Herefter er andelen af den samlede indkomstmasse før skat faldet til godt 21 pct. Ser man på de ti pct. rigeste, så havde de i 1994 knap

⊙ Indkomstandelen for de 40 pct. med lavest indkomst er faldet, mens andelen for de rigeste er steget

21 pct. af den samlede indkomstmasse, hvilket nu er steget til 24 pct. De ti pct. rigeste har altså mere af den samlede indkomstmasse end de 40 pct. fattigste har tilsammen opgjort på den samlede indkomst før skat. Det var ikke tilfældet før 2004.

De ti pct. rigeste har mere af den samlede indkomstmasse end de 40 pct. fattigste har tilsammen

I 1994 var indkomstandelen for de 40 pct. med lavest indkomst 2,5 pct. point højere end indkomstandelen for de 10 pct. rigeste opgjort på bruttoindkomst. I dag er det omvendt: De ti pct. rigeste har en indkomstandel der er 2,5 pct. point større end indkomstandelen for de 40 pct. med lavest indkomst.

Ser man på indkomsten efter skat er der sket en endnu voldsommere udvikling. I 1994 havde de 40 pct. med lavest indkomst 26 pct. af den samlede indkomstmasse og de ti pct. rigeste havde godt 18 pct. Dvs. en forskel på 7,7 pct. point. I dag er denne forskel snævret ind til omkring ½ pct. point. Det er altså meget tæt på, at de ti pct. med de største disponible indkomster har samme del af indkomstmassen som de 40 pct. med lavest indkomst opgjort efter skat.

I figur 4A er det indkomsten før skat, der er vist. I figur 4B er det indkomsten efter skat. Forskellen mellem de to figurer er således et udtryk for, at skattesystemet er blevet mindre omfordelende. Når indkomstandelen for de 10 pct. rigeste vokser endnu hurtigere efter skat end før skat, og indkomstandelen for de 40 pct. fattigste falder hurtigere efter skat end før skat er det et tydeligt tegn på, at indkomstskatterne bliver mindre omfordelende.

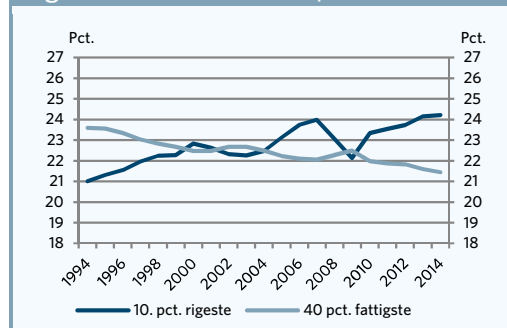
①

De ti pct. rigeste har en indkomstandel der er 2,5 pct. point større end indkomstandelen for de 40 pct. med lavest indkomst

①

Skattesystemet er blevet mindre omfordelende

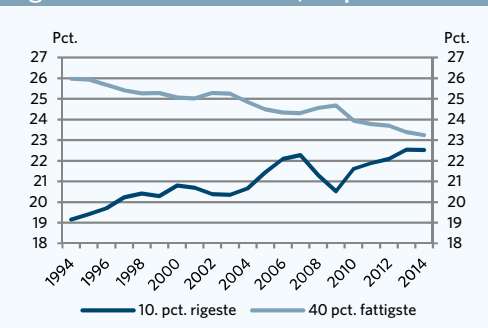
Figur 4A. Indkomstandele, brutto

Anm.: Kun familier med positive disponible indkomster er med. Opgjort husstandsækvivaleret. Markedsindkomst er erhvervsindkomst og formueindkomst inkl. lejeværdi af bolig. Bruttoindkomst er markedsindkomst og overførsler inkl. private pensioner. Disponibel indkomst er bruttoindkomst fratrukket indkomstskat.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Figur 4B. Indkomstandele, disponibel

Anm.: Kun familier med positive disponible indkomster er med. Opgjort husstandsækvivaleret. Markedsindkomst er erhvervsindkomst og formueindkomst inkl. lejeværdi af bolig. Bruttoindkomst er markedsindkomst og overførsler inkl. private pensioner. Disponibel indkomst er bruttoindkomst fratrukket indkomstskat.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

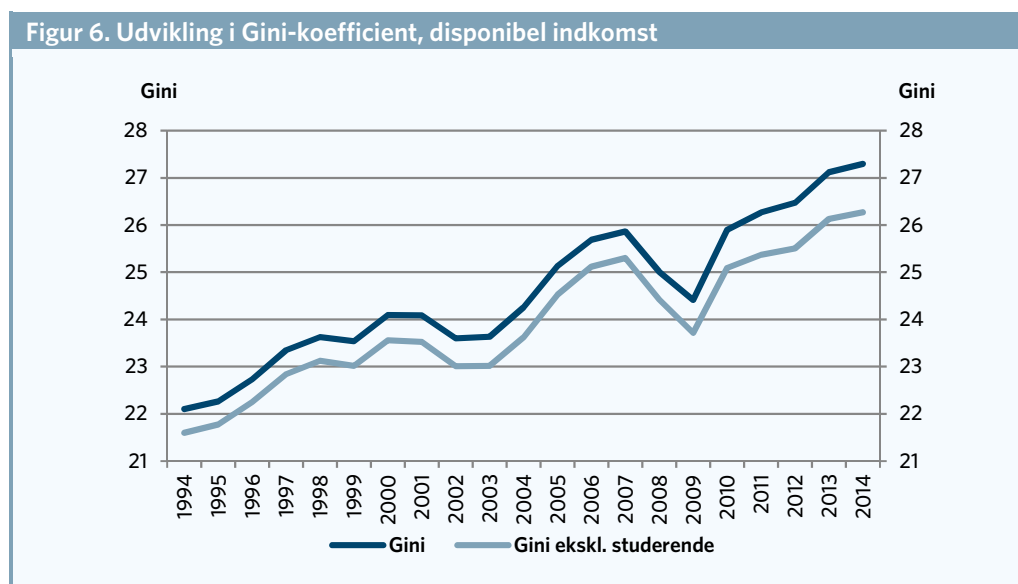
Indkomsts-katten er blevet mindre udjævnende de senere år. Det har medvirket til en stigende ulighed i samfundet. En udvikling, der er kraftigt forstærket af, at forskellen i indkomsten for de rigeste og fattigste er vokset markant de seneste årtier.

⊙ Skatterne er blevet mindre udjævnende. Det har medvirket til en stigende ulighed

Et ændret skattesystem har øget uligheden

Siden starten af 1990'erne har der været en støt stigende indkomstulighed i Danmark. Det kan bl.a. illustreres med udviklingen i Gini-koefficienten målt på disponibel indkomst (indkomst efter skat), som er steget med 6 point, eller hvad der svarer til over 25 pct. siden 1990'erne. Fraregner man studerende er niveauet for Gini-koefficienten lidt lavere, men også fraregnet studerende er Gini-koefficienten steget med omkring 25 pct. Det fremgår af figur 6, der viser udviklingen i Gini-koefficienten.

⊙ Siden starten af 1990'erne har der været en støt stigende indkomstulighed i Danmark

Anm: Kun familier med positive disponible indkomster er med.
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Opgørelsen af Gini-koefficienten på disponibel indkomst er den traditionelle måde at opgøre ulighed på. Alternativt kan man opgøre Gini-koefficienten målt på indkomsten før skat. Forskellen i de to indkomstbegreber er indkomsts-katten. Dermed kan man ved at måle uligheden både før og efter skat, få et billede af, hvad skatten betyder for uligheden.

⊙ Måler man Gini-koefficienten før og efter skat kan man få et billede af, hvad skatten betyder for uligheden

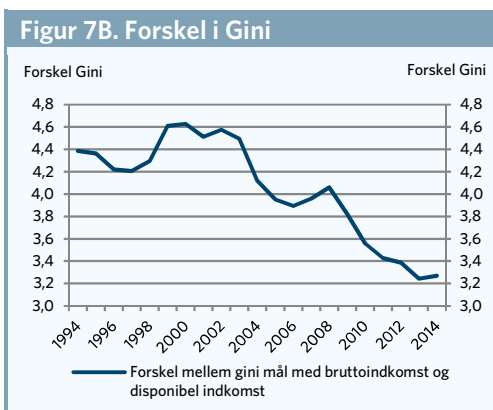
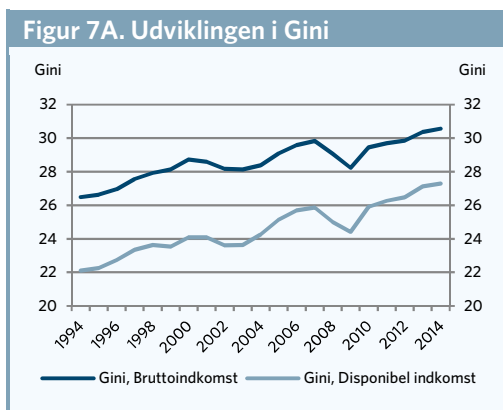
Målt på både bruttoindkomsten og disponibel indkomst er uligheden steget i Danmark siden 1994. Uligheden er altså steget både når man opgør det før og efter skat. Det fremgår af figur 7A, der viser udvikling i Gini-koefficient målt på henholdsvis disponibel indkomst og bruttoindkomst.

⊙ Uligheden er altså både når man opgør det før og efter skat

I figur 7B er forskellen mellem ulighed før og efter skat vist. Som det fremgår er forskellen i de to opgørelser gået fra en forskel på 4,4 i 1994 til 3,3 point i dag. Fra 1994-2003 var forskellen nogenlunde stabil på omkring 4,5 point, og fra 2003-2014 er forskellen faldet til 3,3 point.

Forskellen i de to indkomstbegreber er indkomstskatten. Indsnævringen af Gini i de to opgørelser skyldes altså, at indkomstskatterne er blevet mindre omfordelende i perioden.

⊙ Opgørelserne af Gini viser, at indkomstskatten er blevet mindre omfordelende

Anm: Kun familier med positive disponible indkomster er med. Opgjort husstandsækvivaleret. Bruttoindkomst er alt indkomst inkl. lejeværdi af egen bolig. Disponibel indkomst er bruttoindkomst fratrukket indkomstskat.
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Der er en række faktorer der har betydning for udviklingen i indkomstuligheden. Som vist er indkomstskatten blevet mindre omfordelende og det har bidraget til stigende ulighed. I boks 1 er der set på uligheden med en række forskellige indkomstbegreber.

Boks 1 - del 1. Bag om uligheden

Der er en række faktorer der har betydning for udviklingen i uligheden. Indkomstuligheden er opgjort på baggrund af disponibel indkomst, hvilket er den samlede indkomst man har til rådighed efter skat. Der er en række forskellige indkomstbegreber, som kan forklare, hvad der har betydning for udviklingen i uligheden:

1. Erhvervsindkomst. Dette er primært lønindkomst, men indkomst fra selvstændig virksomhed indgår også
2. Markedsindkomst. Udover erhvervsindkomsten indgår også formueindkomst, dvs. aktieindkomst, nettorenteindtægter og lejeværdi af egen bolig
3. Bruttoindkomst. Udover det ovenstående indgår der også overførselsindkomster mv. i bruttoindkomsten
4. Disponibel indkomst. Dette indkomstbegreb er bruttoindkomsten fratrukket indkomstskat.

Måler man Gini-koefficienten ud fra erhvervsindkomst, så er denne markant højere end opgjort på bruttoindkomst. Det skyldes at hele befolkningen indgår i opgørelsen, og en stor del af den ældre befolkning har ikke erhvervsindkomst. Derfor er uligheden opgjort på erhvervsindkomst meget stor. I bruttoindkomsten indgår bl.a. også overførsler og private pensioner, hvilket reducerer ginikoefficienten markant. Opgjort på erhvervsindkomst er Gini-koefficienten således godt 50, mens den opgjort på bruttoindkomst er på 30,6. Skatterne reducerer også Gini-koefficienten, og opgjort på disponibel indkomst er gini-koefficienten på 27,3. Tabel B1 viser, at uanset indkomstbegreb, så er uligheden målt ved Gini-koefficienten steget

Tabel B1. Udvikling i ulighed, Gini-koefficienten

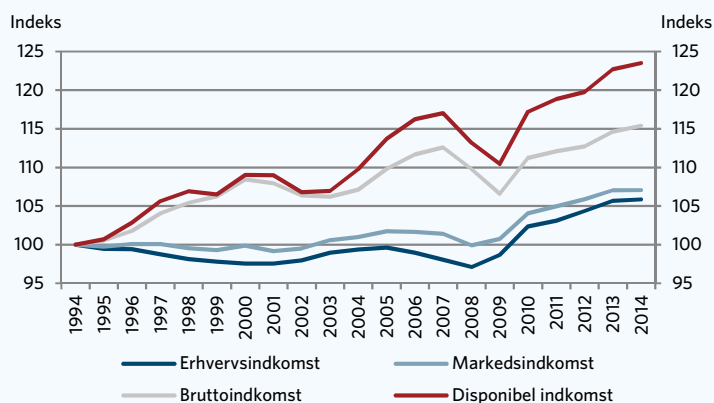
	Erhvervsindkomst	Markedsindkomst	Bruttoindkomst	Disponibel indkomst
Gini 1994	47,5	46,1	26,5	22,1
Gini 2014	50,3	49,4	30,6	27,3
Ændring (point)	2,8	3,3	4,1	5,2
Relativ ændring (pct.)	5,9	7,1	15,4	23,5

Boks 1 - del 2. Bag om uligheden

I figur B2 er udviklingen i indkomstuligheden opgjort med de fire forskellige indkomstbegreber. I figuren er udviklingen indekseret så udviklingen i de fire Gini-koefficienter kan sammenlignes, men ikke niveauerne. Her ses det, at indkomstuligheden er vokset mest opgjort på disponibel indkomst. Her er indkomstuligheden steget med knap 25 pct. siden 1994. En del af dette kan forklares med stigning i uligheden i bruttoindkomsten, der er vokset med 15 pct. i samme periode. Den resterende del kan forklares med udvikling i indkomstskatten, som altså er blevet mindre omfordelende i perioden og har givet et bidrag til stigningen i indkomstuligheden særligt efter år 2003.

En del af stigningen i indkomstuligheden for bruttoindkomsten kan forklares med stigning i indkomstuligheden i erhvervsindkomsten. Mens der fra 1994-2008 var et lille fald i uligheden for erhvervsindkomsten, så er uligheden i erhvervsindkomst derefter steget med omkring 9 pct. Lægger man formueindkomsten oveni forklarer det yderligere en del af stigningen i uligheden i bruttoindkomster. Den resterende del af udviklingen i uligheden i bruttoindkomster kan forklares med en stigning i uligheden i overførslerne.

Figur B2. Ulighed i forskellige indkomstbegreber, gini, indeks, 1994=100

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Den samlede konklusion er, at indkomstskatten er blevet mindre omfordelende og derfor har bidraget til stigningen i uligheden. Derudover er en vigtig delkonklusion, at siden 2008 har udviklingen i erhvervsindkomsten været en væsentlig del af forklaringen på stigningen i uligheden.

Vil vi fortsætte ulighedskursen?

Ser vi ud over de seneste årtiers udvikling i skat og indkomst, er bundlinjen, at den økonomiske ulighed har været støt stigende. Indkomstskatten er blevet mindre omfordelende og har bidraget til den stigende ulighed. Derudover har udviklingen i lønninger særligt siden 2008 været en væsentlig del af forklaringen på den stigende ulighed.

I oktober 2016 blev der indført et kontanthjælpsloft, som reducerer indkomsten for de fattigste grupper. Såvel kontanthjælpsloftet som potentielle topskattelettelser er tiltag, der trækker i retning af større indkomstforskel mellem top og bund – og dermed yderligere stigninger i ulighed.

Danmark er fortsat et af verdens mest lige lande, men selv om vi kommer fra et meget lige niveau, går udviklingen den gale vej. Og det kan mærkes. Vi har fået stigende ghettodannelsen de senere år, de rigeste og fattigste bor i stigende grad hver for sig; den generelle utryghed i samfundet er steget, og flere og flere efterspørger julehjælp i disse år. Samtidig viser rapporter fra bl.a. IMF, OECD og Verdensbanken, at stigende ulighed kan risikere at hæmme væksten. Der er altså al grund til at være på vagt over for den stigende ulighed.

⊙ Indkomstskatten er blevet mindre omfordelende og har bidraget til stigende ulighed

⊙ Vi kan forvente stigende ulighed de kommende år

⊙ Dansk ulighedskurs er den gale vej

2 KAPITEL

Et liv i fattigdom er fuld af mangler

Der er i dag omkring 40.000 økonomisk fattige i Danmark. Det er dobbelt så mange som for 10 år siden. Et liv i fattigdom er præget af store mangler og afsavn. 80 pct. af de danskere, der lever under fattigdomsgrænsen, oplever afsavn som f.eks. at undlade at gå til tandlægen, gå i slidt tøj eller afstå fra at købe medicin pga. økonomi. Knap hver sjette fattige dansker undlader at spise tre måltider om dagen, og næsten hver femte tager ikke offentlig transport pga. økonomi. Også blandt børn rammer fattigdom hårdt. Skoleudflugter, fritidsaktiviteter og passende vintertøj kan være på spil for børnene i de fattige familier.

Den stigning i ulighed, vi har set de senere år, er ikke kun et resultat af, at de rigeste i samfundet er blevet markant rigere, som vist i kapitel 1. I den anden ende af indkomstskalaen er fattigdommen vokset, og i dag lever omkring 40.000 danskere i relativ fattigdom. I dette kapitel kortlægger vi udviklingen og omfanget af fattigdom i Danmark baseret på de nyeste tal fra 2014. Vi ser også på, hvad konsekvenser af et liv i fattigdom er.

Fattigdommen stiger, men børnefattigdommen falder

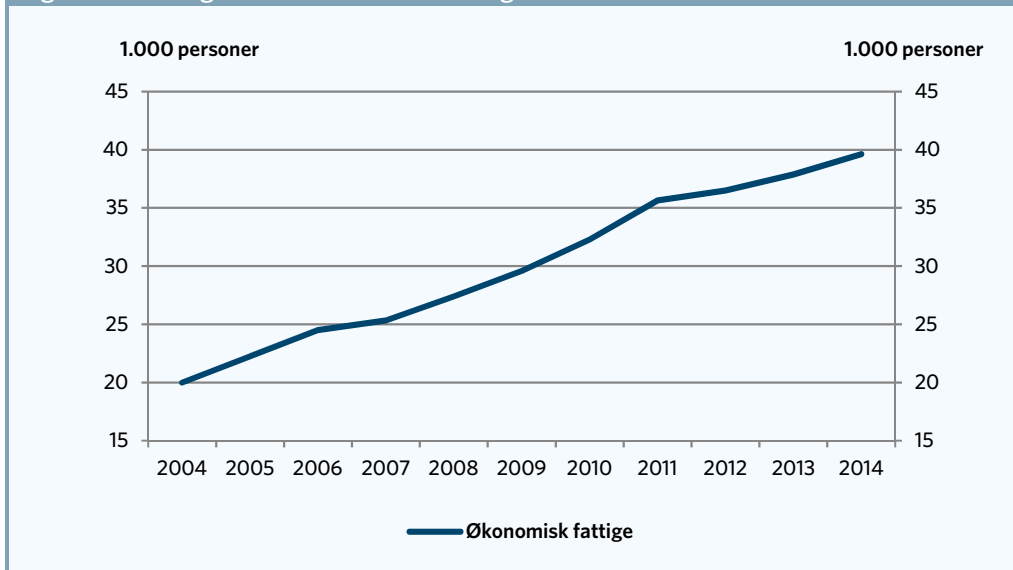
De sidste mange år har fattigdommen været stigende i Danmark. Fra 2004 til 2014 er antallet af fattige danskere faktisk fordoblet fra omkring 20.000 til tæt på 40.000 fattige. Det fremgår af figur 1, som viser udviklingen i økonomisk fattigdom siden 2004. Økonomisk fattige er ifølge fattigdomsgrænsen personer, som gennem tre år har en indkomst, der er mindre end halvdelen af medianindkomsten, ikke er studerende og ikke har en formue på over 100.000 kr. Se, hvad den præcise fattigdomsgrænse er i kroner og øre i boks 1.

Som det ses af figur 1, aftog stigningen i fattigdom en smule i 2011, da S-SF-R-regering afskaffede fattigdomsydelserne - dvs. kontanthjælpsloftet, 225-timersreglen og starthjælpen. Men også fra 2011 til 2014 er antallet af fattige i Danmark vokset. Senest har den nuværende regering desværre slået ind på tidligere tiders fattigdomskurs og er i gang med at indføre nye fattigdomsydelser. Denne gang i en endnu hårdere udgave end tidligere. Der er dermed udsigt til, at fattigdommen vil vokse endnu mere de kommende år.

⊙ De sidste 10 år er antallet af økonomisk fattige fordoblet fra omkring 20.000 til tæt på 40.000 personer

⊙ Stigningen i fattigdom aftog en smule i 2011, da S-SF-R-regering afskaffede fattigdomsydelserne

Figur 1. Udvikling i antallet økonomisk fattige

Anm: Antallet af økonomisk fattige er opgjort på Danmarks Statistiks disponible indkomst, som er tilnærmet Økonomi- og Indenrigsministeriets opgørelse. Økonomisk fattige er afgrænset ud fra definitionen beskrevet i boks 1.
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Boks 1. Fattigdomsgrænsen

Fattigdomsgrænsen blev vedtaget i 2013 på baggrund af ekspertudvalgets anbefalinger og efter inspiration fra bl.a. OECD og EU. Ifølge fattigdomsgrænsen er man fattig, hvis man gennem tre år i træk har en indkomst, som er under halvdelen af medianindkomsten (se nedenfor), ikke har formue på over 100.000 kr. og ikke er studerende. Personer under fattigdomsgrænsen er her betegnet som "økonomisk fattige".

Personer, som falder under fattigdomsgrænsen i et enkelt år, betegner vi som "étårs-fattige". Forskellen på de to begreber er altså, at økonomisk fattigdom opgøres over et 3-årigt sigte, mens étårs-fattige optælles for året.

Fattigdomsgrænsen er formelt blevet afskaffet af Venstre-regeringen, men selv om man har afskaffet måleinstrumentet og dermed ikke længere er forpligtet til at opgøre fattigdom, eksisterer problemet stadigvæk. I AE fortsætter vi med at sætte tal på antallet af fattige i Danmark.

Medianindkomsten

Medianindkomsten er den midterste indkomst i indkomstfordelingen. Det vil sige, at der er nøjagtig 50 procent, der har en indkomst, der er højere end medianindkomsten og nøjagtig 50 procent, der har en indkomst, der er lavere end medianindkomsten. Der benyttes den husstandsækvivalerede disponible indkomst, det vil sige indkomsten efter skat korrigeret for stordriftsfordele i familier med flere familiemedlemmer.

Fattigdomsgrænsen i kroner og øre

Hvornår en familie konkret vil ryge ned under fattigdomsgrænsen, afhænger af familietypen. For en enlig person er fattigdomsgrænsen på 108.100 kr. efter skat om året eller 9.000 kr. om måneden. Det er opgjort efter skat og skal dække alle udgifter til f.eks. bolig, mad, forsikringer, tøj, medicin, transport, reparationer, fritid osv. Af tabellen herunder fremgår fattigdomsgrænserne for forskellige familier.

Fattigdomsgrænsen for forskellige familietyper

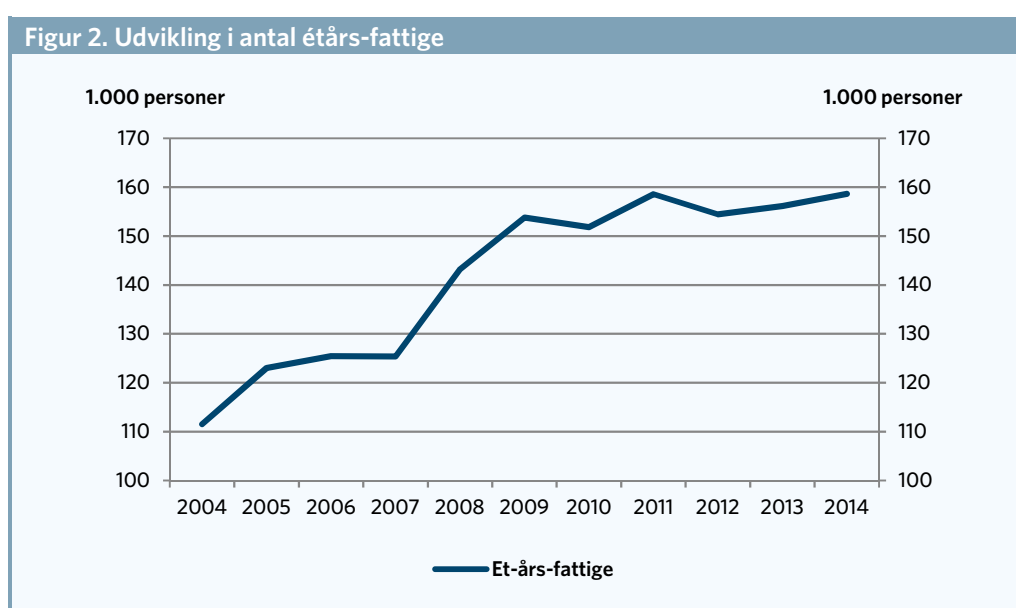
Antal personer i familien	Grænse pr. familie pr år	Grænse pr. person pr. år	Grænse pr. person pr. måned
1 person	108.100	108.100	9.000
2 personer	163.800	81.900	6.800
3 personer	209.000	69.700	5.800
4 personer	248.300	62.100	5.200
5 personer	283.900	56.800	4.700
6 personer	316.700	52.800	4.400

Anm: Opgjort på Danmarks Statistiks disponible indkomst som er tilnærmet Økonomi- og Indenrigsministeriets opgørelse
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

I figur 1 defineres fattige som personer, der falder under fattigdomsgrænsen gennem mindst tre sammenhængende år. Definitionen svarer til den officielle fattigdomsdefinition, indtil den blev afskaffet af den nuværende regering. Tre år er imidlertid lang tid, især for børn, at leve i fattigdom. Derfor arbejder vi med et begreb for personer, der faldet under fattigdomsgrænsen i et enkelt år – nemlig étårs-fattige, jf. boks 1.

Som det fremgår af figur 2, er antallet af étårs-fattige steget fra 2013 til 2014. I dag er der næsten 159.000 étårs-fattige. Ser man tilbage til 2004, er der tale om en markant stigning. I 2004 var der "kun" 112.000 étårs-fattige personer. Siden 2011 har udviklingen i étårs-fattige dog næsten været flad.

⊙
I dag er der 159.000 étårs-fattige

Anm: Antallet af étårs-fattige er opgjort på Danmarks Statistiks disponible indkomst, som er tilnærmet Økonomi- og Indenrigsministeriets opgørelse. Fattigdomsgrænsen er beskrevet i boks 1.
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Færre fattige børn siden 2011

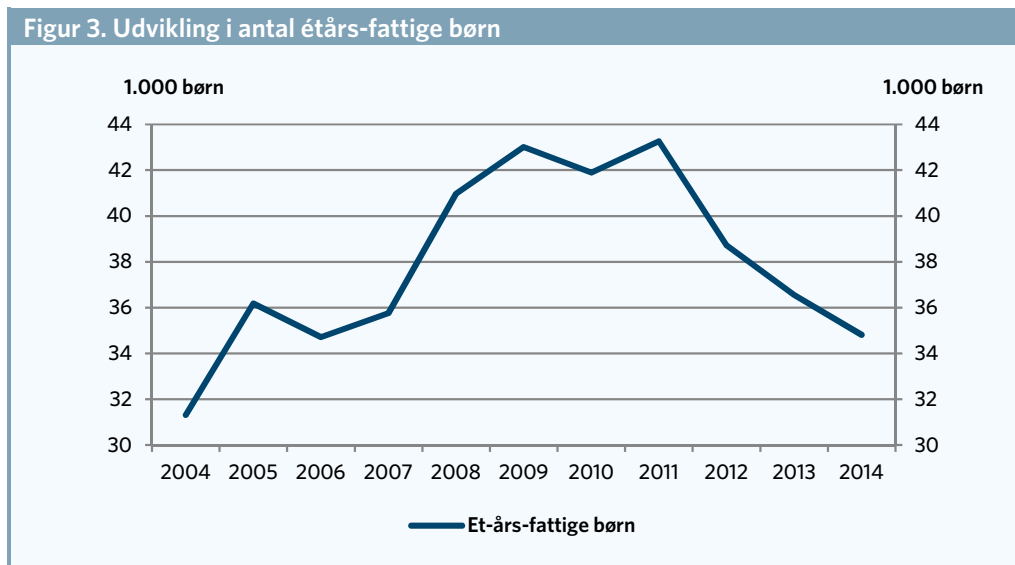
Étårs-fattige er særligt relevant, når man ser på udviklingen i fattigdom blandt børn. Børn vokser som bekendt fra år til år, og derfor er tre år i et barns liv lang tid, hvis der knap er råd til vinterjakker i den rette størrelse eller passende fodtøj.

Den gode historie om, at børnefattigdommen falder, fortsætter desværre ikke. Regeringen har indført nye fattigdomsydelser, som vil øge antallet af fattige børn

Ser man på antallet af étårs-fattige børn, har der de seneste år været tale om en god historie. Siden 2011, hvor antallet af étårs-fattige børn toppede på godt 43.000 børn, er antallet faldet ret markant. Det fremgår af figur 3, der viser udviklingen i antallet af étårs-fattige børn.

I dag er der knap 35.000 étårs-fattige børn. Den positive historie om, at børnefattigdommen falder, fortsætter desværre ikke. Regeringen har i 2016 indført såvel en integrationsydelse som et nyt kontanthjælpsloft, som vil øge antallet af fattige børn. Det ser vi nærmere på i næste kapitel.

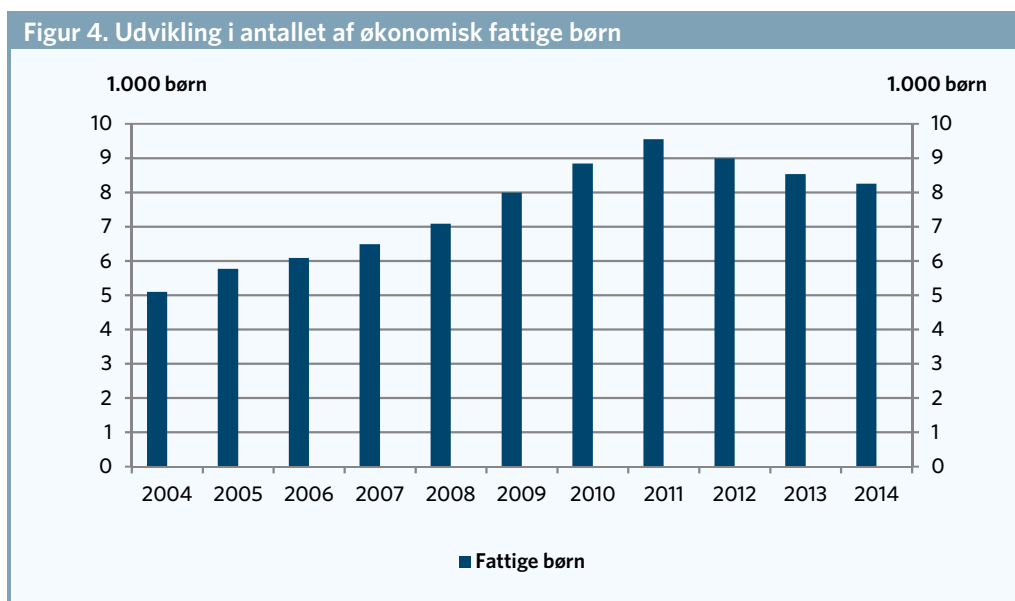
⊙ Siden 2011 er antallet af étårs-fattige børn faldet. I dag er der knap 35.000 étårs-fattige børn

Anm: Antallet af étårs-fattige er opgjort på Danmarks Statistiks disponible indkomst, som er tilnærmet Økonomi- og Indenrigsministeriets opgørelse. Fattigdomsgrænsen er beskrevet i boks 1.
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Ser vi på, hvor mange børn der falder under den gængse fattigdomsgrænse (dvs. gennem tre år i træk), ser vi en lignende udvikling. Antallet af økonomisk fattige børn har været stigende fra 2004 indtil 2011, hvor det toppede med omkring 10.000 fattige børn. Siden man afskaffede fattigdomsydelserne, har antallet af fattige børn været faldende. Med de nye fattigdomsydelser, som træder i kraft i 2016, vil vi imidlertid se en kraftig stigning i antallet af fattige børn.

⊙ Siden afskaffelsen af fattigdomsydelserne har antallet af økonomisk fattige børn været faldende

Anm: Antallet af økonomisk fattige børn er opgjort på Danmarks Statistiks disponible indkomst, som er tilnærmet Økonomi- og Indenrigsministeriets opgørelse. Økonomisk fattige er afgrænset ud fra definitionen beskrevet i boks 1.
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Et fattigt liv er fuld af mangler

Det kan være svært at få greb om, hvad det konkret vil sige, at der nu er knap 40.000 økonomisk fattige i Danmark – eller 159.000, hvis man zoomer ind på et enkelt år. Hvad vil det egentlig sige at være fattig i Danmark? SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd – har offentliggjort en stor rapport om afsavn blandt fattige sammenlignet med personer, som ikke er fattige. Rapporten bygger på en stor spørgeskemaundersøgelse samt registerudtræk fra Danmarks Statistik. Man kan finde den 333 sider lange rapport på SFI's hjemmeside.¹

① SFI har offentliggjort en rapport om afsavn blandt fattige

SFI's afsavsrapport tegner et billede af, hvordan det opleves at være fattig i dagens Danmark. Man kan bl.a. læse, at næsten 80 pct. af de økonomisk fattige oplever afsavn som f.eks. at undlade at gå til tandlægen pga. økonomi, gå i slidt tøj eller afstå fra at købe medicin. Den komplette liste over de 49 afsavsparametre, SFI har målt på, findes i boks 3 bagerst i kapitlet. SFI viser, at der er dobbelt så mange fattige, der oplever afsavn som blandt personer, der ikke er fattige. Samtidig er der langt flere fattige, der har et større antal afsavn. Hver tredje fattige har 10 eller flere afsavn i hverdagen, mens det kun er hver 20. person, der ikke lever i fattigdom.

① Hver tredje fattige har 10 eller flere afsavn i hverdagen

Næsten 80 pct. af de økonomisk fattige oplever afsavn som f.eks. at undlade at gå til tandlægen pga. økonomi eller afstå fra at købe medicin

De afsavn, som er mest udbredt blandt de fattige, er at undlade tandlægebesøg af økonomiske årsager (42 pct.), at lade være med at tage i byen med venner og familie af økonomiske årsager (34 pct.) eller afstå fra at holde ferie uden for hjemmet, fordi de ikke har råd (32 pct.). Foruden de generelle afsavn opererer SFI med 14 parametre for *basale afsavn*. De basale afsavn er eksempler på meget fundamentale mangler. Man oplever basale afsavn, hvis man f.eks. ikke har nogen seng, sofa, telefon eller køleskab pga. økonomi; hvis man har undladt at tage offentlig transport pga. økonomi; ikke haft familie eller venner til middag pga. økonomi eller skipper måltider for at spare penge. Se SFI's liste over basale afsavn i boks 2.

① Et af de afsavn, som er mest udbredt blandt fattige, er at undlade tandlægebesøg af økonomiske årsager

¹ https://pure.sfi.dk/ws/files/404300/1605_Fattigdom_og_afsavn.pdf

Boks 2. SFI's 14 basale afsavn

SFI har udvalgt 14 indikatorer for *basale afsavn*. Personer, som oplever basale afsavn, har svaret "ja" til et eller flere af følgende forhold:

1. Ikke spist et dagligt hovedmåltid, pga. økonomi
2. Ikke spist tre måltider om dagen, pga. økonomi
3. Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi
4. Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi
5. Intet toilet i boligen
6. Intet bad i boligen
7. Ikke opvarmet bolig tilstrækkeligt, pga. økonomi
8. Intet køleskab, pga. økonomi
9. Ingen seng, pga. økonomi
10. Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi
11. Ingen telefon, pga. økonomi
12. Ikke haft familie eller venner til middag, pga. økonomi
13. Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi
14. Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap

Kilde: AE pba. SFI

I det følgende vil vi se nærmere på, hvor udbredt de basale afsavn er blandt økonomisk fattige sammenlignet med ikke-fattige personer i Danmark. Resultaterne er altså en opsummering af de mest centrale resultater fra SFI's rapport.

Hver femte fattig har ikke råd til offentlig transport

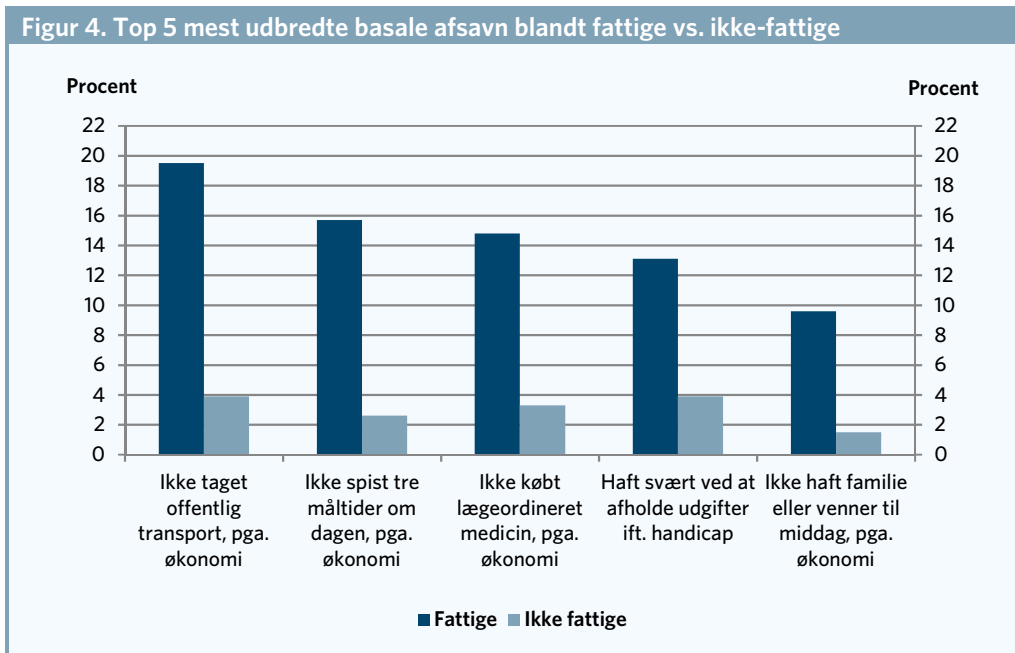
Tæt på halvdelen af alle fattige i Danmark oplever et eller flere basale afsavn i deres hverdag. De mest udbredte basale afsavn blandt de fattige er, at man ikke tager offentlig transport pga. økonomien; at man undlader at spise tre måltider om dagen pga. økonomi, og at man undlader at købe lægeordineret medicin, fordi økonomien ikke slår til. Hvor udbredte disse afsavn er, kan ses af figur 4, som viser de fem mest udbredte basale afsavn blandt hhv. fattige og ikke-fattige. Som det ses, er det lige knap hver femte fattige, der undlader at tage offentlig transport, fordi de ikke har råd. Blandt ikke-fattige er det tilsvarende fire pct.

⊙
Tæt på halvdelen af alle fattige i Danmark oplever et eller flere basale afsavn i deres hverdag

16 pct. af de fattige spiser ikke tre måltider om dagen pga. økonomi og næsten lige så mange afstår fra at købe lægeordineret medicin

16 pct. af de fattige danskere spiser ikke tre måltider om dagen pga. økonomi, mens det tilsvarende er knap tre pct. af dem, der ikke er fattige. Næsten lige sådan fordeler procenterne sig, når det kommer til medicin; 15 pct. af de fattige afstår fra at købe lægeordineret medicin af økonomiske årsager, mens det samme kun gælder tre pct. af de ikke-fattige. Af figuren fremgår det også, at langt flere fattige har haft svært ved at betale udgifter i forbindelse med et handicap (13 pct. af de fattige vs. de fire pct. af ikke-fattige). Mens hver 10. fattig har undladt at invitere venner og familie til middag af økonomiske årsager, gælder det kun 1,5 pct. af de ikke-fattige danskere.

⊙
16 pct. af de fattige spiser ikke tre måltider om dagen pga. økonomi

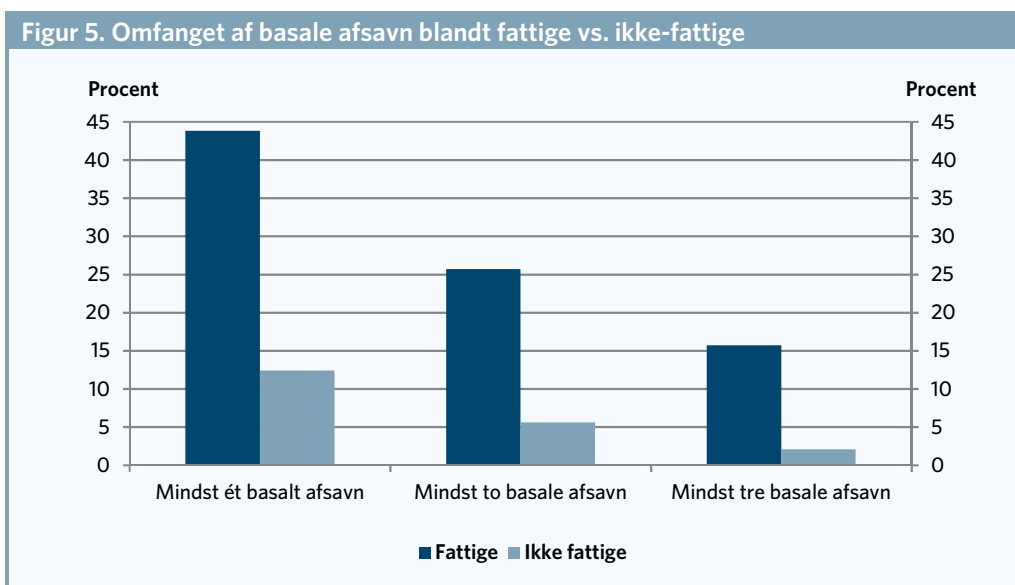

Kilde: AE på baggrund af SFI

Selv om nogle af de personer, der ikke falder under fattigdomsgrænsen, også kan opleve at have afsavn, endda basale afsavn, er det betydeligt mere udbredt blandt fattige. Figur 5 viser, hvor mange fattige og ikke-fattige, der oplever mindst ét, to eller tre basale afsavn. Som det fremgår, oplever knap halvdelen af alle fattige (44 pct.) mindst ét basalt afsavn i deres hverdag. Blandt ikke-fattige er det 12 pct.

Mens cirka hver fjerde fattig har mindst to basale afsavn, er det omkring hver 20. ikke-fattig. Endelig er det 16 pct. af de fattige, der har mindst tre basale afsavn og kun to pct. af dem, der ikke er fattige.

⓪ Ca. hver fjerde fattig har mindst to basale afsavn

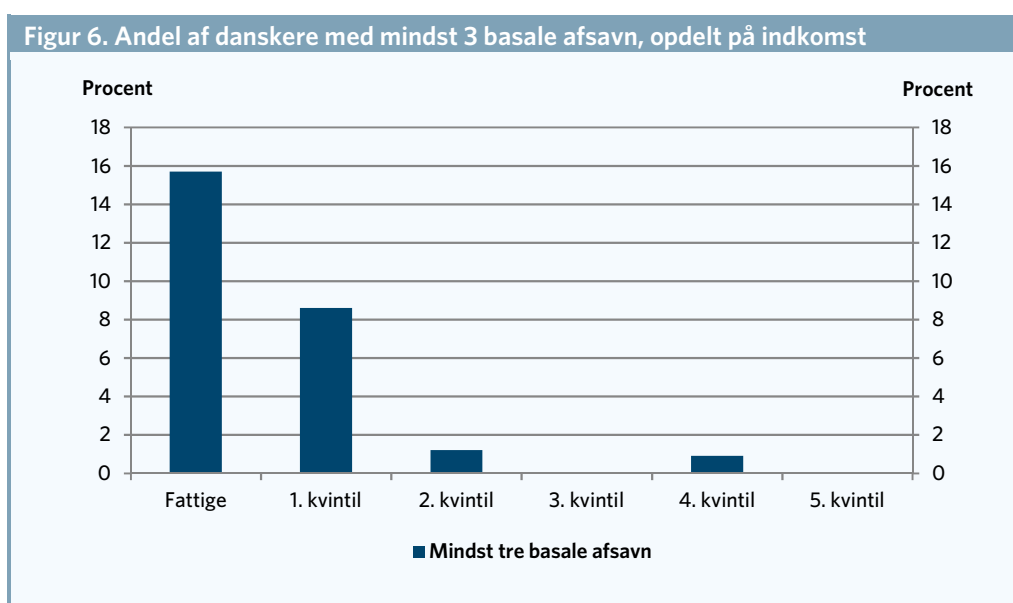

Kilde: AE på baggrund af SFI

Figur 4 og 5 viser med stor tydelighed, at der er store omkostninger forbundet med at være fattig i dagens Danmark. Der er en hel del af de økonomisk fattige, som oplever fundamentale mangler i deres hverdag. Det kan måske virke overraskende, at der også blandt ikke-fattige personer er folk, som oplever ikke at have råd til at tage med offentlig transport, afstår fra at købe lægeordineret medicin eller har andre basale afsavn – om end i langt mindre grad end blandt de fattige. Disse personer er overvejende danskere, som befinder sig lige over fattigdomsgrænsen og altså har en lav indkomst. Det ses af figur 6, som viser, hvor mange danskere der har mindst tre basale afsavn fordelt på deres indkomstforhold. Det ses, at der er flest blandt de fattige, som har mindst tre basale afsavn, knap 16 pct.

⊙
Der er store omkostninger
forbundet med at være fattig

Blandt de ikke-fattige er det stort set udelukkende personer, som befinder sig i den nederste indkomstkvin til, dvs. den nederste femtedel af indkomstskalaen, som oplever at have mindst tre basale afsavn. Det ses af figuren, at der også er enkelte personer i 2. og 4. indkomstkvin til, som oplever mindst tre basale afsavn.

Kilde: AE på baggrund af SFI

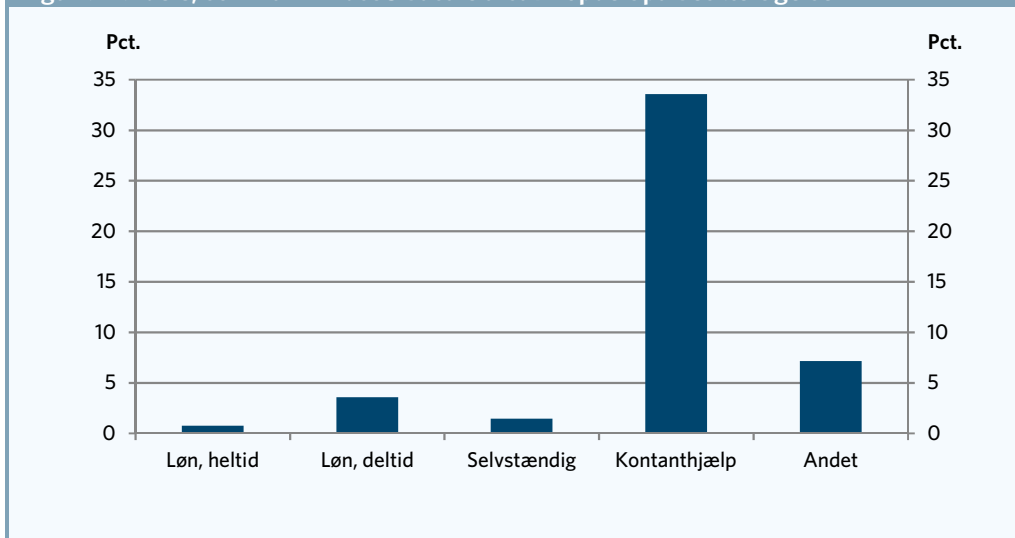
Kontanthjælpsmodtagere har langt flere afsavn end andre

Ser vi lidt nærmere på, hvem det er, der oplever mindst tre basale afsavn, viser det sig, at det især er personer på kontanthjælp. Uanset om de er under fattigdomsgrænsen eller ligger lige over, oplever kontanthjælpsmodtagere generelt langt flere afsavn end alle andre beskæftigelsesgrupper. Det fremgår af figur 7. Blandt fattige kontanthjælpsmodtagere er det hver tredje (32 pct.), der har mindst tre basale afsavn.²

⊙
Det er især personer på
kontanthjælp, der oplever
mange basale afsavn

² Blandt ikke-fattige kontanthjælpsmodtagere er det endnu flere, ca. 46 pct., der oplever basale afsavn. I SFI's datagrundlag indgår der dog kun 33 ikke-fattige kontanthjælpsmodtagere. Af disse er det knap halvdelen, dvs. ca. 15 personer, der har angivet, at de har mindst tre basale afsavn. Denne gruppe er altså baseret på et spinkelt grundlag. I figur 7 er personerne derfor kun opdelt på forsørgelsesgrundlag og ikke på fattig / ikke-fattig.

Figur 7. Andele, som har mindst 3 basale afsavn opdelt på beskæftigelse

Kilde: AE på baggrund af SFI

Det er især personer på kontanthjælp, der har basale afsavn og undlader at tage offentlig transport, invitere venner/familie til middag, skipper måltider, mv. af økonomiske årsager. Ser man på enkelte basale afsavn, er det blandt de fattige kontanthjælpsmodtagere hver fjerde, som har undladt at købe medicin af økonomiske årsager; hver tredje har ladet være med at spise tre måltider om dagen for at spare penge, og 13 pct. har ikke opvarmet boligen tilstrækkeligt pga. økonomi.

Hvert tredje fattige barn oplever fritidsmæssige afsavn

Af SFI's afsavnsrapport fremgår det, at børn i økonomisk fattige familier generelt har flere afsavn end børn af personer, som ikke er fattige. Det er dog ikke alle resultaterne for børnene, som er signifikante. Det er der flere forklaringer på.

ⓘ Børn i fattige familier oplever generelt flere afsavn

For det første viser undersøgelsen, at fattige forældre prioriterer børnene over sig selv. Mere end hver tredje af de økonomisk fattige forældre har ladet være med at købe nødvendige ting til sig selv til fordel for deres børn.

For det andet påpeger SFI, at undersøgelsen formentlig undervurderer omfanget af afsavn blandt de fattige. Undersøgelsen bygger nemlig på registertal fra 2012, og en del af dem, som blev opgjort som fattige i 2012, vil ikke længere være det i 2015, hvor interviewundersøgelsen blev gennemført.

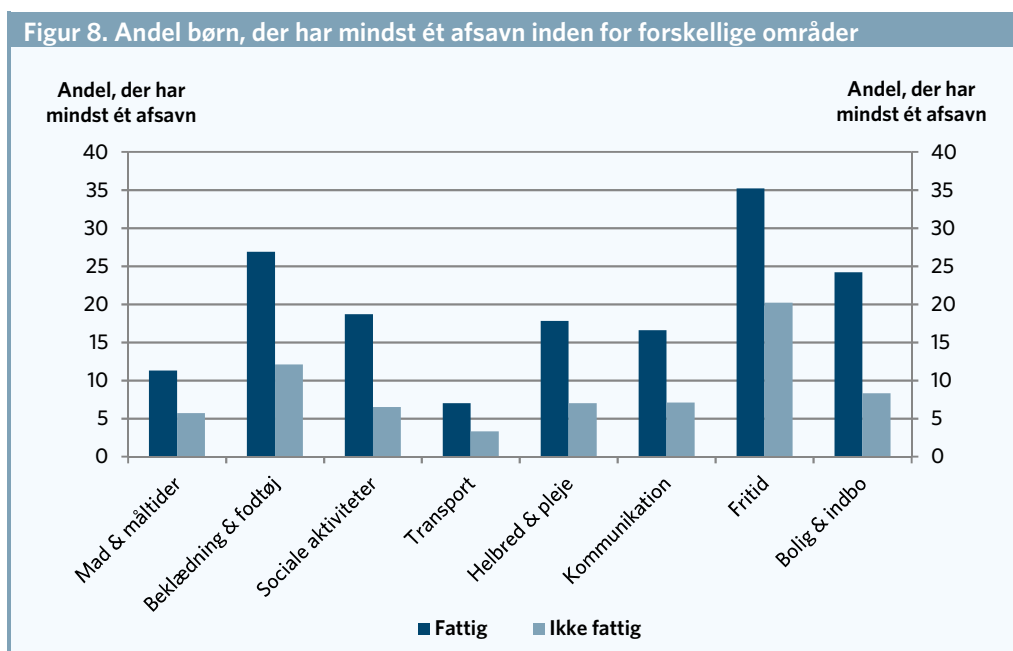
For det tredje er vores velfærdssamfund i høj grad orienteret mod at afværge børnefattigdom. Børnefamilier kan få forskellige tillæg og sociale ydelser, som fattige uden børn ikke har ret til. Med det nye kontanthjælpsloft er regeringen dog i gang med fjerne denne beskyttelse af børnene.

Endelig skal man være opmærksom på, at langt hovedparten af de fattige børn, som indgår i undersøgelsen, har forældre i beskæftigelse. Som nævnt oplever fattige kontanthjælpsmodtagere

væsentligt flere afsavn end fattige i det hele taget. Det nye kontanthjælpsloft er derfor særligt problematisk, fordi det netop rammer de familier, der i forvejen lider flest afsavn.

Ser vi på afsavn blandt børn i SFI's rapport, tegner der sig et klart billede af, at børnene i fattige familier generelt oplever flere afsavn end andre børn. Samtidig oplever børn af forældre, hvor ingen er i beskæftigelse, betydeligt flere afsavn end børn af forældre, hvor mindst den ene er i job (uafhængigt af, om familien er under fattigdomsgrænsen eller ej).

Figur 8 viser, hvor mange procent af børnene blandt de fattige og ikke-fattige familier, der oplever mindst ét afsavn inden for otte forskellige områder, nemlig mål & måltider, beklædning & fodtøj, sociale aktiviteter, transport, helbred & pleje, kommunikation, fritid og bolig & indbo.

Anm.: For "Kommunikation" og "Fritid" er det børnenes egne svar der indgår. I de andre kategorier er det forældrenes svar.
Kilde: AE på baggrund af SFI

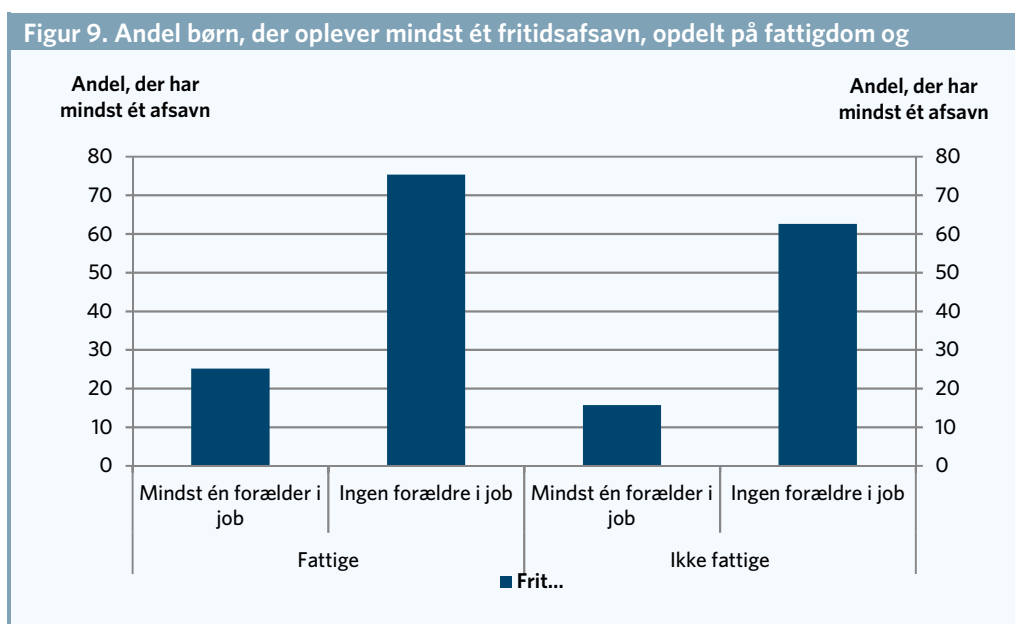
Inden for hvert område er de børn og forældre, der indgår i undersøgelsen, blevet spurgt om forskellige ting. "Fritid" handler f.eks. om, hvorvidt børnene må undlade skoleudflugter eller fritidsaktiviteter pga. økonomi. "Helbred & pleje" handler om, hvorvidt der er råd til medicin, briller, frisør og evt. handicapudgifter. Inden for området "kommunikation" bliver der spurgt til, om børnene har PC, mobiltelefon og adgang til internet.

Som man kan se af figur 8, er der flere fattige børn, der oplever mindst ét basalt afsavn inden for alle områder, end der er blandt de ikke-fattige børn. Mere end hvert tredje fattige barn har mindst ét afsavn inden for fritid og går f.eks. ikke til fritidsaktiviteter pga. forældrenes økonomi. Ud fra figur 8 må man konstatere, at fattigdom øger risikoen for at opleve mindst ét basalt afsavn. Men som SFI påpeger, handler risikoen for at opleve afsavn ikke kun om fattigdom vs. ikke-fattigdom. Om

⊙
Mere end hvert tredje fattige barn har mindst ét afsavn inden for fritid og går f.eks. ikke til fritidsaktiviteter pga. forældrenes økonomi

forældrene i job er ligeledes en meget afgørende faktor – uanset om familien samlet set befinder sig under eller lige over fattigdomsgrænsen.

I figur 9 er børnenes fritidsafsavn delt op på, om mindst én forælder er i job eller ej. Det ses, at både for de fattige og ikke-fattige, er der mange flere børn, der oplever afsavn, når forældrene ikke er i beskæftigelse.

Kilde: AE på baggrund af SFI.

Samme billede tegner sig, hvis man ser på afsavn inden for f.eks. helbred & pleje i stedet for fritid. Uanset om familien er under eller over fattigdomsgrænsen, så oplever børnene langt oftere helbredsafsavn, når forældrene ikke er i job. Omkring hvert tredje barn i de familier, hvor ingen forældre er i job, har f.eks. ikke råd til medicin, nødvendige briller eller at betale udgifter til et handicap.

En fattig opvækst har store omkostninger

Fattigdommen har været stigende de senere år i Danmark, og selv om børnefattigdommen siden 2011 har været nedadgående, vil det ændre sig med indførelsen af integrationsydelsen, kontanthjælpsloftet og 225-timersreglen. Et liv i fattigdom har store omkostninger og er præget af afsavn og mangler – endda oplever næsten hver anden fattig basale afsavn som ikke at tage offentlig transport eller købe lægeordineret medicin pga. økonomi. Også for børnene i de fattige familier er der store konsekvenser af at leve i fattigdom. Mere end en tredjedel af de fattige børn oplever afsavn inden for fritid og mere end hvert fjerde barn oplever afsavn inden for beklædning og fodtøj. Særligt børn, hvor begge forældre står uden job, har afsavn. Som Red Barnet har påpeget, kan fattigdom for børn i værste fald føre til social eksklusion:

ⓘ Et liv i fattigdom har store omkostninger og er præget af afsavn og mangler

"... fattige børn lever ofte isoleret og bærer ensomme rundt på en tung hemmelighed og en følelse af at være anderledes. Mange fattige børn i Danmark lever i social isolation. Dels fordi de ikke kan deltage i sociale aktiviteter, ferier og fritidsaktiviteter. Og dels fordi mange af børnene forsøger at skjule familiens dårlige økonomi over for omverdenen."³

Fattigdom og i særdeleshed børnefattigdom er noget, vi som samfund bør stå op imod og søge at bekæmpe. Desværre går den nuværende kurs, som regeringen har lagt, i den gale retning.

⓪ Fattigdom skal vi som samfund søge at bekæmpe

Boks 3. SFI's 49 afsavnsindikatorer

SFI opererer med 49 afsavnsindikatorer, som er gengivet her. Rækkefølgen afgiver, hvor udbredt afsavnet er. Knap 42 pct. af de fattige undlader tandlægebesøg, og 21 pct. køber ikke nødvendige fødevarer pga. økonomi

1. Ikke gået til tandlæge, pga. økonomi
2. Ikke taget i byen eller lign. med venner eller familie, pga. økonomi
3. Ikke holdt en uges ferie væk fra hjemmet, pga. økonomi
4. Ikke gået til frisør jævnligt, pga. økonomi
5. Ikke købt nødvendigt tøj eller fodtøj, pga. økonomi
6. Ikke udskiftet slidte møbler, pga. økonomi
7. Ingen bil, pga. økonomi
8. Ikke repareret eller erstattet udstyr i hjemmet, pga. økonomi
9. Ikke givet fødselsdagsgaver, pga. økonomi
10. Gået i tøj, der var slidt op, pga. økonomi
11. Gået i genbrugstøj eller andres aflagte tøj, pga. økonomi
12. Ikke besøgt venner eller familie mere end 20 km væk, pga. økonomi
13. Køber ikke andre nødvendige dagligvarer, pga. økonomi
14. Vanskeligt ved at fejre højtider, pga. økonomi
15. Køber ikke sunde og varierede fødevarer, pga. økonomi
16. Træk eller kulde i boligen
17. Ikke foretaget reparationer i boligen, pga. økonomi
18. Køber ikke nødvendige fødevarer, pga. økonomi
19. Ikke været ude at spise på restaurant, pga. økonomi
20. Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi
21. Køber ikke frugt eller grønt, pga. økonomi
22. Ikke gået til en regelmæssig fritidsaktivitet, pga. økonomi
23. Spiser ikke tre måltider om dagen, pga. økonomi
24. Ikke betalt boligudgift (husleje, termin osv.) til tiden pga. økonomi
25. Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi
26. Fugt eller svamp i boligen
27. Ikke købt nødvendige briller, pga. økonomi
28. Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap
29. Ikke betalt el, vand, varme eller gas til tiden, pga. økonomi
30. Ingen cykel, pga. økonomi
31. Ikke haft familie eller venner til middag, pga. økonomi
32. Ikke opvarmet boligen tilstrækkeligt, pga. økonomi
33. Ingen PC, tablet eller lign., pga. økonomi
34. Overbefolket bolig
35. Spiser ikke et dagligt hovedmåltid, pga. økonomi
36. Mistet boligen pga. en udsættelse, tvangsauktion eller lign.
37. Ingen adgang til internettet, pga. økonomi
38. Ingen vaskemaskine, pga. økonomi
39. Intet bad i boligen
40. Intet TV, pga. økonomi
41. Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi
42. Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi
43. Intet spisebord med stole, pga. økonomi
44. Ingen fryser, pga. økonomi
45. Intet toilet i boligen
46. Ingen sofa, pga. økonomi
47. Ingen seng, pga. økonomi
48. Ingen telefon, pga. økonomi
49. Intet køleskab, pga. økonomi

Kilde: SFI-rapport: Fattigdom og afsavn - om materielle og sociale afsavn blandt økonomisk fattige og ikke-fattige 2016.

³ <https://www.redbarnet.dk/Fattigdom-i-Danmark.aspx?ID=161>

3 KAPITEL

Nye fattigdomsydelser fordobler antallet af fattige børn

De seneste år er det lykkedes at nedbringe antallet af fattige børn herhjemme. Nu er der imidlertid sat punktum for den positive udvikling. Regeringens nye fattigdomsydelser – kontanthjælpsloftet og integrationsydelsen – vil næsten fordoble antallet af fattige børn i Danmark fra 8.000 til 15.000 fattige børn. Kontanthjælpsloftet rammer især børnefamilier og enlige – og er markant hårdere end det gamle fra 00'erne. Sammen med timereglen skærer loftet op imod 40 pct. af enlige forældres rådighedsbeløb.

Uligheden har de senere år været stigende. De rigeste er blevet markant rigere, og samtidig er antallet af fattige vokset. I 2016 har regeringen sat ekstra tryk på den triste udvikling ved at indføre nye fattigdomsydelser. Fra sommeren trådte integrationsydelsen i kraft, som betyder, at personer, der kommer til landet⁴ skal nøjes med en ydelse på størrelse med SU i stedet for kontanthjælp. I efteråret er kontanthjælpsloftet sammen med 225-timersreglen trådt i kraft, og der er dermed sat et konkret loft over, hvor meget støtte personer, især børnefamilier, på kontanthjælp kan modtage i form af f.eks. boligstøtte og særlige tillæg. Loftet har foreløbig ramt over 33.000 voksne og 43.500 børn. De nye ydelser vil sende tusindvis af familier under fattigdomsgrænsen, og samtidig venter Beskæftigelsesministeriet, at kun 700 personer kommer i job som følge af kontanthjælpsloftet og 225-timersreglen.

① Uligheden har de senere år været stigende. Det er en udvikling der kommer til at fortsætte

I dette kapitel ser vi nærmere på de nye fattigdomsydelser, især kontanthjælpsloftet. Vi ser på, hvordan det nye loft er skruet sammen i forhold til det tidligere kontanthjælpsloft fra 00'erne, og hvordan fattigdommen vil vokse markant mere med det nye loft. Efterfølgende går vi nærmere ned i, hvem der bliver ramt, og hvad det konkret betyder for månedsbudgettet i de ramte familier og deres muligheder for at betale en lejebolig.

De nye fattigdomsydelser sender 7.000 børn i fattigdom

Der er ingen tvivl om, at de nye fattigdomsydelser markant vil ændre livsbetingelserne for de mange tusinde mennesker, der rammes – og ikke mindst for deres børn. De nye ydelser er nemlig betydelig hårdere end de gamle, som VK-regeringen indførte i 00'erne. Det nye kontanthjælpsloft

① Regeringen har indført en række fattigdomsydelser

⁴ Integrationsydelsen gives til personer, der har opholdt sig i udlandet i 7 ud af de seneste 8 år.

vil sammen med timereglen og integrationsydelsen føre til en markant stigning i fattigdommen i Danmark. Se boks 1 for en nærmere forklaring af kontanthjælpsloftet, timereglen og integrationsydelsen.

Boks 1. De nye fattigdomsydelser

Kontanthjælpsloftet er ikke en decideret nedsættelse af kontanthjælpen, men et loft over hvor meget man kan modtage i boligstøtte, særlig støtte og andre tillæg, når man er på kontanthjælp.

Hvor meget den enkelte familie i alt kan modtage i kontanthjælp, boligstøtte, særlig støtte mv. afhænger af familiens sammensætning. Det beløb den enkelte familie vil miste som følge af loftet afhænger således af familiens boligsituation og sammensætning. Børnerelaterede ydelser er friholdt fra loftsberegningen.

225-timersreglen er et krav om, at en person, som har modtaget kontanthjælp i sammenlagt et år, skal have arbejdet i et almindeligt job i mindst 225 timer inden for de seneste 12 måneder. Ellers bliver der skåret i deres støtte. Ugifte personer på SU eller integrationsydelse og personer med meget begrænset arbejdsevne er undtaget fra 225-timers reglen.

Generelt gælder det, at jo større ens boligudgifter er, og jo flere børn man har, des flere kroner og øre mister man som følge af kontanthjælpsloftet og 225-timersreglen.

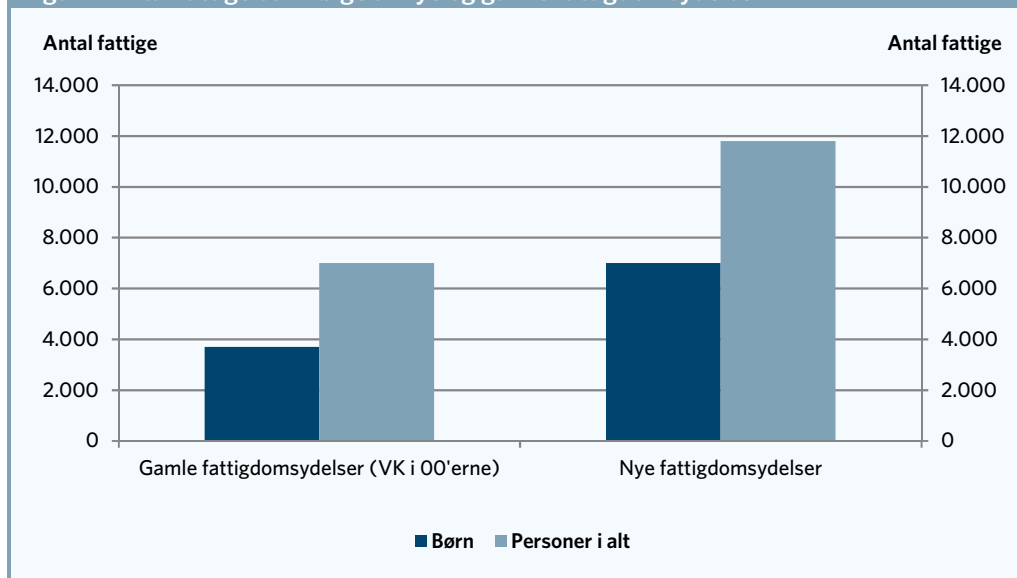
Integrationsydelsen er en særlig lav ydelse, som er målrettet til indvandrere. Man rammes af integrationsydelsen, hvis man ikke har haft ophold i Danmark, Færøerne eller Grønland i 7 år ud af de sidste 8 år.

Figur 1 viser, hvordan de nye fattigdomsydelser – kontanthjælpsloftet og integrationsydelsen – vil forøge fattigdommen i Danmark. Som det ses af figuren, vil regeringens nye fattigdomsydelser sende knap 12.000 personer under fattigdomsgrænsen⁵. Helt præcis 11.800 personer vil blive fattige, hvoraf 7.000 af dem er børn. Af figuren kan man se, at de nye fattigdomsydelser rammer væsentligt hårdere end de gamle. Næsten dobbelt så mange vil ryge under fattigdomsgrænsen som følge af de nye ydelser sammenholdt med de gamle fra 00'erne.

①

De nye fattigdomsydelser vil sende knap 12.000 personer under fattigdomsgrænsen

Figur 1. Antal fattige som følge af nye og gamle fattigdomsydelser

Anm.: 225-timersreglen er udeladt her.

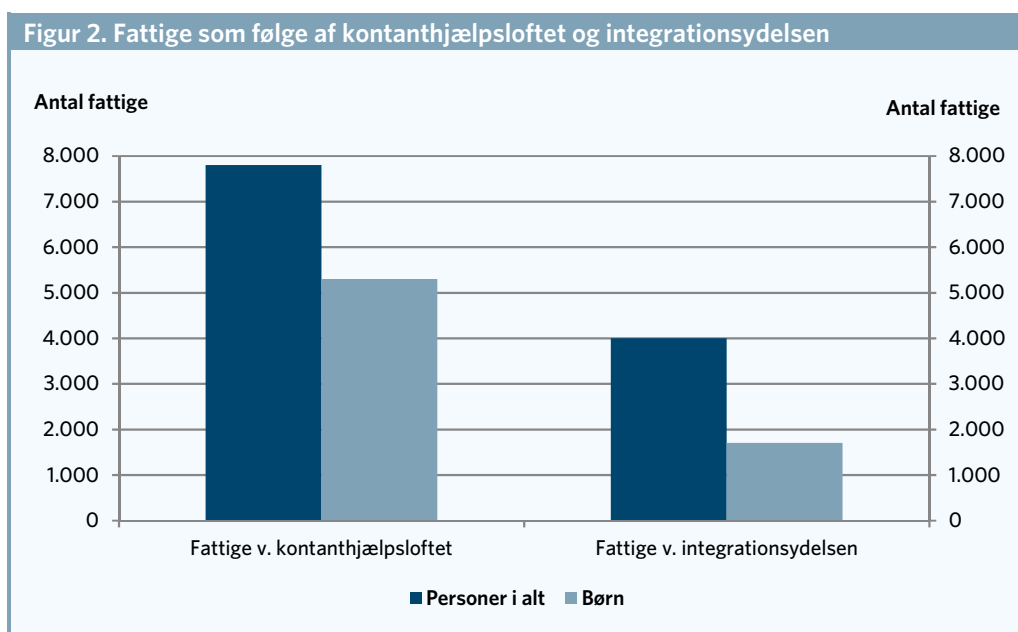
Kilde: AE pba, Beskæftigelsesministeriet og Økonomi- og Indenrigsministeriet

⁵ Ifølge fattigdomsgrænsen er man fattig, hvis man gennem tre år har en indkomst, der er mindre end halvdelen af medianindkomsten, ikke er på SU eller har en formue på over 100.000 kr.

De nye fattigdomsydelser vil altså sende tusindvis af kontanthjælpsmodtagere og deres børn i fattigdom. Ser vi på, hvor mange der bliver fattige som følge af henholdsvis kontanthjælpsloftet og integrationsydelsen, får vi billedet i figur 2.

Af de 11.800, der ryger under fattigdomsgrænsen som følge af de nye fattigdomsydelser, kan 7.800 henføres til kontanthjælpsloftet. Af disse er 5.300 børn. De resterende 4.000 personer, der bliver fattige, rammes af integrationsydelsen. Heraf er 1.700 børn. 225-timersreglen er udeladt i denne figur.

⓪ Kontanthjælpsloftet øger fattigdommen med 7.800 personer

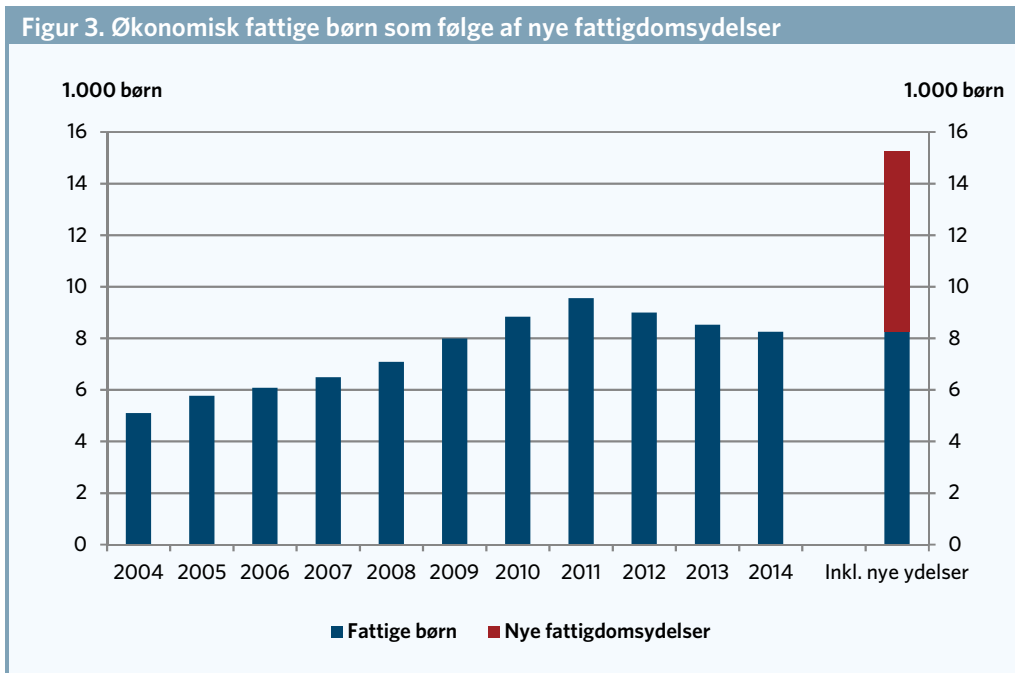
Anm.: Antallet af fattige som følge af kontanthjælpsloftet og integrationsydelsen bygger på svar fra Beskæftigelsesministeriet. Det har ikke været muligt at lave beregninger over antal fattige som følge af 225-timersreglen, skriver ministeriet. I figur 2 er 225-timersreglen derfor udeladt.

Kilde: AE pba. Beskæftigelsesministeriet og Social- og Indenrigsministeriet

Det er især kontanthjælpsloftet, der sender mange i fattigdom. Her skal man dog være opmærksom på, at beregningerne tager udgangspunkt i fattigdomsgrænsen, som har et 3-årigt sigte. Havde vi set på, hvor mange étårs-fattige henholdsvis kontanthjælpsloftet og integrationsydelsen vil skabe, havde billedet set anderledes ud. Markant flere vil komme under fattigdomsgrænsen i et år.

Når man ser på, hvordan kontanthjælpsloftet og integrationsydelsen sender folk i fattigdom, kan man ikke undgå at bide mærke i, at en stor andel af dem er børn under 18 år. Som vist i kapitel 2 er det ellers gået den rigtige vej med antallet af fattige børn i Danmark siden 2011. Med forventning om, at 7.000 flere børn vil blive økonomisk fattige som følge af de nye ydelser, kan vi forvente at se tæt på en fordobling af børnefattigdommen i Danmark. Det fremgår af figur 3, som viser udviklingen i antallet af fattige børn siden 2004. Den røde søjle angiver, hvor mange børn der forventes at blive fattige som følge af de nye fattigdomsydelser.

⓪ 7.000 flere børn vil blive fattige. Det er næsten en fordobling af børnefattigdommen

Anm: Antallet af økonomisk fattige er opgjort på Danmarks Statistiks disponible indkomst, som er tilnærmet Økonomi- og Indenrigsministeriets opgørelse. Økonomisk fattige er afgrænset ud fra definitionen beskrevet i boks 1.
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik og Beskæftelsesministeriet.

Som det fremgik af figur 2, er det især kontanthjælpsloftet, der sender mange kontanthjælpsmodtagere og børn i fattigdom. I det følgende zoomer vi ind på kontanthjælpsloftet og ser på, hvem der rammes, og hvor meget det månedlige budget bliver mindre i forskellige familier på kontanthjælp.

Kontanthjælpsloftet fælder enlige forældres økonomi

Hvordan kontanthjælpsloftet rammer, afhænger nøje af den enkelte families sammensætning og situation. Antallet af børn og boligudgifter er nogle af de vigtigste parametre, men også børnenes aldre og andre familiemæssige forhold har betydning. I det følgende har vi ved hjælp af familietypeberegninger undersøgt, hvordan forskellige familiers økonomi rammes af det nye kontanthjælpsloft og indførelsen af 225-timersreglen, når man tager højde for både antallet af børn og boligudgifterne.

⊙ Kontanthjælpsloftet rammer forskelligt afhængig af antal børn og boligudgifter

Enlige forsørgere på kontanthjælp, der har boligudgifter på 6.000 kr. om måneden, vil miste mellem 18-39 pct. af deres månedlige rådighedsbeløb

Enlige kontanthjælpsmodtagere, der rammes af kontanthjælpsloftet og ikke lever op til kravet om 225 timers arbejde i løbet af et år, vil få reduceret deres månedlige rådighedsbeløb markant. Jo flere børn og jo højere boligudgifter de har, des mere vil rådighedsbeløbet skrumpes.

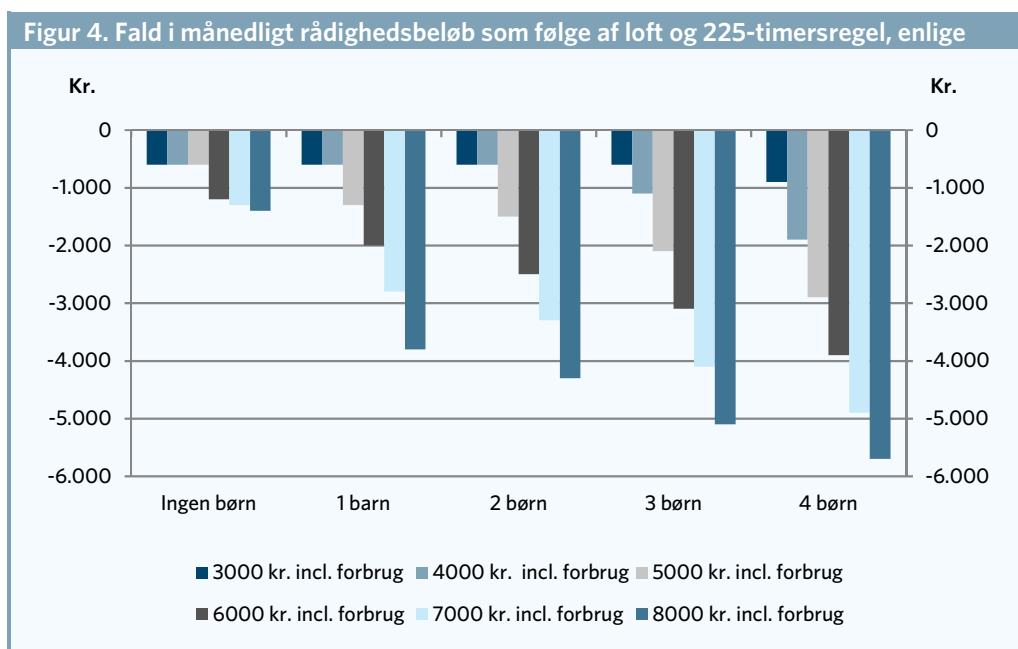
⊙ Jo flere børn og jo højere boligudgifter, des mere vil rådighedsbeløbet skrumpes

Figur 4 viser den månedlige reduktion i de enlige kontanthjælpsmodtageres rådighedsbeløb efter skat og boligudgifter⁶ som følge af kontanthjælpsloftet og 225-timersreglen. Som det ses, mister enlige på kontanthjælp uden børn mellem 600 kr. til 1.400 kr. om måneden, hvis de ikke opfylder timereglen og som følge af loftet.

Enlige med børn og boligudgifter på 6.000 kr. om måneden mister mellem 2.000-4.000 kr. pr. måned afhængigt af antallet af børn. På årsbasis svarer det til en årlig reduktion i familiens rådighedsbeløb på 24.000 kr. og op til 48.000 kr.

⓪ Enlige med børn og bolig for 6.000 kr. mister mellem 2.000-4.000 kr. pr. måned

Ved boligudgifter på 7-8.000 kr. månedligt er det månedlige tab 4-6.000 kr. pr. måned alt afhængigt af antallet af børn. Da vil tabet på årsbasis udgøre mellem 48.000 og 68.000 kr.

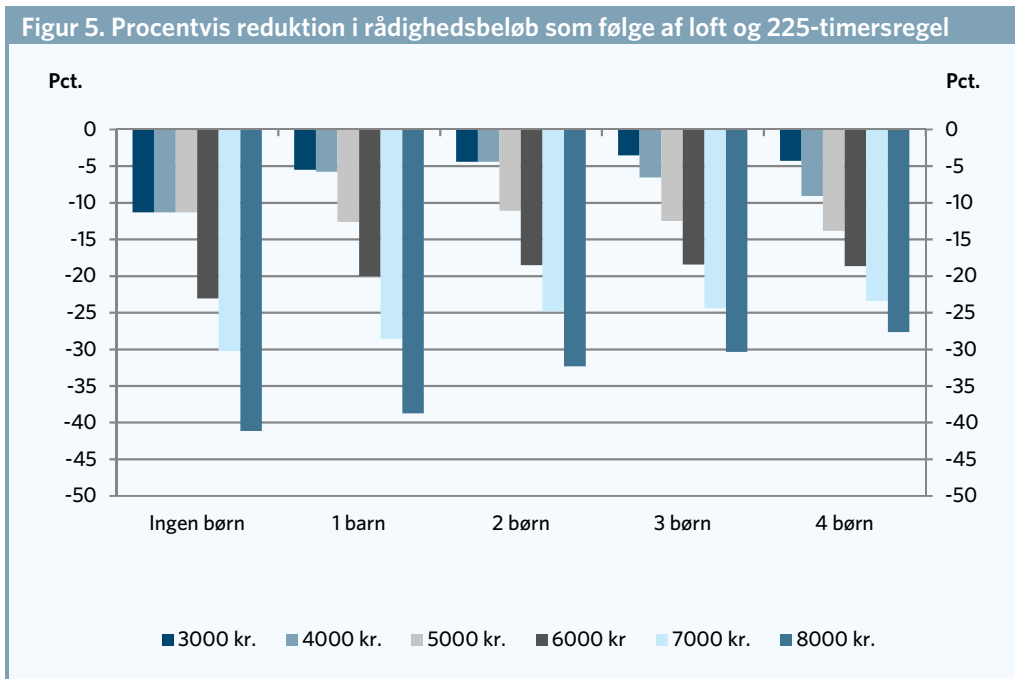
Anm.: Kontanthjælpsmodtageren er over 30 år. Huslejen er inkl. forbrug til el, varme og vand. Det forudsættes endvidere, at enlige uden børn bor til leje i en lejlighed på 45 m², mens alle andre familietyper forudsættes at bo til leje i en lejlighed på 100 m². I familier med 1 barn forudsættes, at barnet er 5 år, i familier med 2 børn er børnene hhv. 5 og 10 år, i familier med 3 børn er børnene 5, 10 og 14 år og i familier med 4 børn er børnene 1, 5, 10 og 14 år. Huslejen udgør forskellen mellem de samlede boligudgifter og udgifter til el, vand og varme. Beregningerne er foretaget på december 2015-versionen af Beskæftigelsesministeriet.

Kilde: AE pba. Beskæftigelsesministeriet

Figur 5 viser, hvor meget familierne mister i forhold til det samlede rådighedsbeløb. Selvom enlige uden børn i kroner og øre ser ud til at miste markant mindre end enlige med børn, så svarer de 600-1.400 kr., som enlige uden børn mister hver måned, til en reduktion på op til omkring 40 procent af rådighedsbeløbet. Enlige med børn med månedlige boligudgifter på under 6.000 kr. mister op til 10-15 procent af deres rådighedsbeløb, mens enlige med børn, der har en bolig, der koster 6.000 kr. om måneden eller mere, vil miste 18-39 procent af deres rådighedsbeløb.

⓪ Enlige med børn, der har en bolig, der koster 6.000 kr., vil miste 18-39 pct. af deres rådighedsbeløb

⁶ Boligudgifter dækker over husleje samt udgifter til el, varme og vand (sidstnævnte ligger typisk på 750-1.300 kr. pr. måned). Boligstørrelse ligger på 45 kvm. for enlige uden børn eller 100 kvm. for andre. Der forudsættes af BM månedlige udgifter til el, vand og varme på hhv. 756, 1.069, 1.069, 1.129 og 1.188 kr. for enlige med 0,1,2,3 og 4 børn, og månedlige udgifter til el, vand og varme på hhv. 1.051, 1.171, 1.171, 1.230 og 1.290 kr. for par med 0,1,2,3 og 4 børn

Anm.: Se figur 4.

Kilde: AE pba. Beskæftigelsesministeriet

Beregningerne viser altså, at de enliges tab – i absolutte tal – er større, des dyrere boligen er, og des flere børn de har. Men ser man på procenter, altså hvor mange procent af det månedlige rådighedsbeløb, familien mister, er tabet større for enlige uden børn og enlige med kun et barn end for enlige med flere børn.

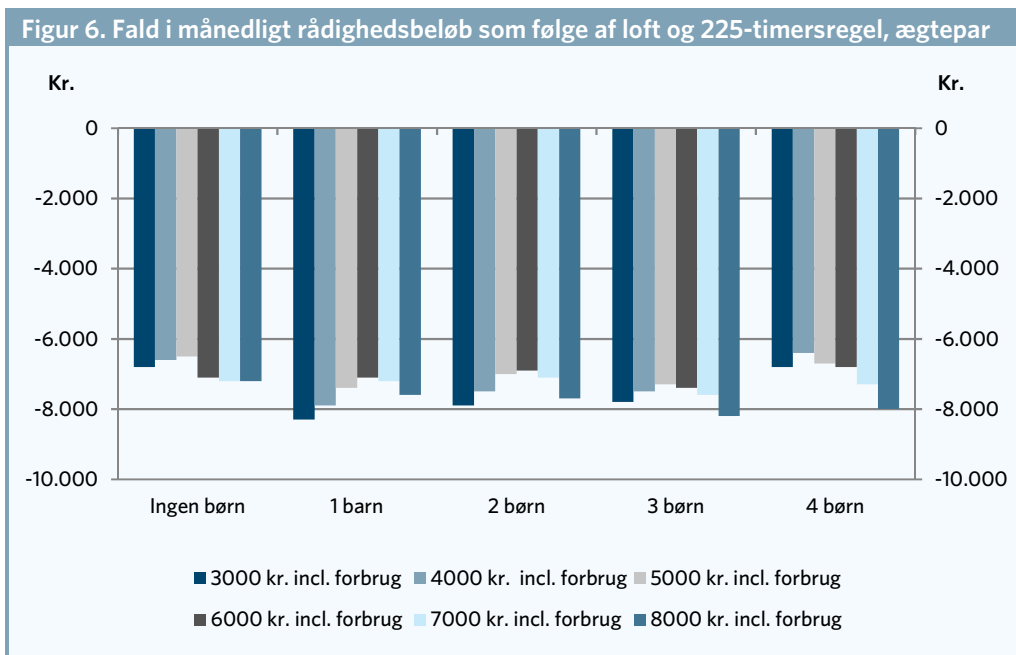
ⓘ De enliges tab er større des dyrere boligen er og des flere børn de har

Ægtepar på kontanthjælp risikerer at miste op imod 50 pct. af deres månedlige rådighedsbeløb, hvis de ikke finder 225 timers arbejde

Ægtepar på kontanthjælp rammes hårdt af 225-timersreglen

Figur 6 viser, hvordan ægtepar på kontanthjælp rammes af kontanthjælpsloftet og 225-timersreglen, hvis den ikke er opfyldt. Ægteparrene risikerer at få reduceret deres rådighedsbeløb med mellem 6.000 og 8.000 kroner, hvis de ikke lever op til arbejdskravet.

ⓘ Ægtepar risikerer at få reduceret deres rådighedsbeløb med mellem 6.000 og 8.000 kr.

Anm.: Se figur 4.

Kilde: AE pba. Beskæftigelsesministeriet

Der er stor forskel på, hvordan 225-timersreglen og kontanthjælpsloftet rammer hhv. enlige og ægtepar. Mens loftet, som træder i kraft, uanset om kontanthjælpsmodtagerne finder 225 timers arbejde eller ej, rammer de enlige meget hårdt, bliver ægtepar i højere grad ramt af timereglen, såfremt de ikke finder arbejde. 225-timersreglen kræver nemlig, at begge ægtefæller skal opfylde kravet om 225 timers arbejde. Hvis ikke begge ægtefæller opfylder kravet, så bortfalder den ens kontanthjælp helt.

⓪ Ægtepar bliver i højere grad ramt af 225-timersreglen, såfremt de ikke finder arbejde

Ægtepar, der rammes af timereglen, får reduceret rådighedsbeløbet med 5-8.000 kr. om måneden næsten uafhængigt af antallet af børn og boligudgifter. Det svarer til en meget stor procentvis reduktion af rådighedsbeløbet. Faktisk risikerer ægtepar at miste op imod 50 pct. af deres månedlige rådighedsbeløb, hvis de ikke finder 225 timers arbejde. Kontanthjælpsloftet - som træder i kraft uanset arbejdstilknytningen - rammer ikke ægteparrene nær så hårdt som de enlige. Beskæftigelsesministeriet vurderer, at langt flere vil blive berørt af loftet sammenlignet med 225-timersreglen.

⓪ Ægtepar, der rammes af timereglen, får reduceret rådighedsbeløbet med 5-8.000 kr.

Ca. 7.000 ud af de 33.000 personer, der er ramt af kontanthjælpsloftet, er klar til at komme i job

4 ud af 5, der rammes af loftet, er ikke parat til at komme i arbejde

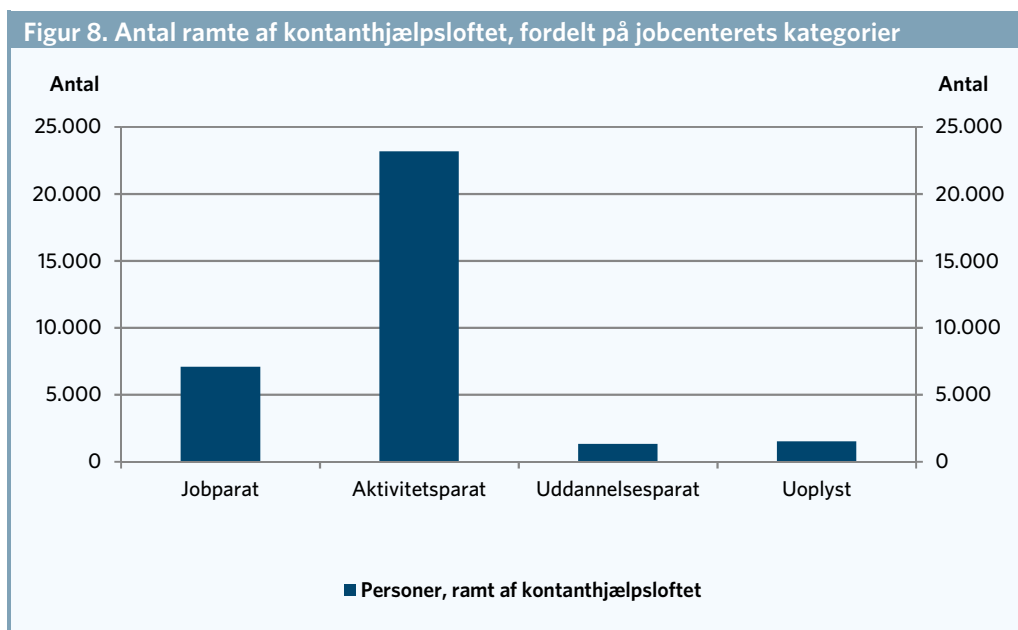
Ser man nærmere på, hvem der foreløbig er blevet ramt af kontanthjælpsloftet, viser det sig, at flertallet ikke har erhvervskompetencegivende uddannelse. Der er flest etniske danskere, fortrinsvis kvinder og 4 ud af 5 ramte er ikke jobparate.

Jobcentrene arbejder med flere inddelinger af kontanthjælpsmodtagere. Jobparate er arbejdsløse, der vurderes klar til at komme i job. Aktivitetsparate er arbejdsløse, som behøver ekstra hjælp og støtte, så de på længere sigt kan få et job. Disse har altså problemer, der spænder ben for, at de umiddelbart kan tage et job. Det kan være faglige, sociale eller helbredsmæssige udfordringer. Aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere kan i stedet komme i virksomhedspraktik, løntilskud eller få en mentor eller et vejlednings- og opkvalificeringsforløb. Endelig er der uddannelsesparate kontanthjælpsmodtagere, som er unge under 30 år uden uddannelse. Disse opfordres til at tage en uddannelse.

⓪ Jobparate er arbejdsløse, der vurderes klar til at komme i job

Figur 8 viser, at kun hver femte – ca. 7.000 ud af de 33.000 personer, der er blevet ramt af kontanthjælpsloftet, er klar til at komme i job. Langt flertallet, 23.175 personer, er såkaldt aktivitetsparate.

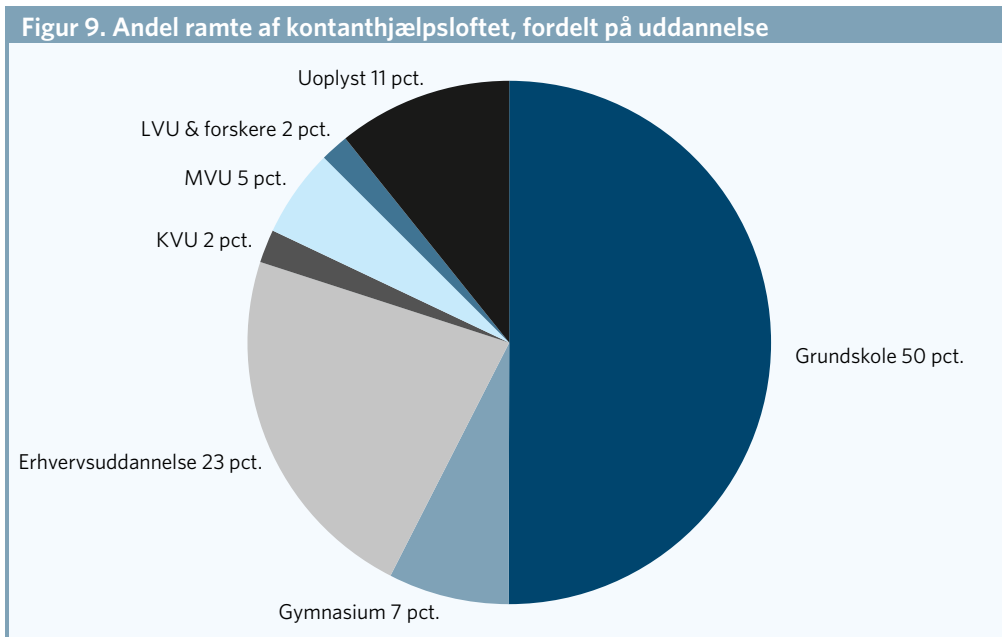
⓪ Kun hver femte, der er blevet ramt af kontanthjælpsloftet, er klar til at komme i job

Kilde: AE pba. Beskæftigelsesministeriet

Ser man på, hvem der rammes af kontanthjælpsloftet opdelt på, hvilken uddannelse de har, får man billedet i figur 9. Halvdelen af alle dem, der blev ramt af det nye loft i oktober, har ikke videre uddannelse end grundskolen. Dertil har 7 pct. gymnasiet som højst fuldførte uddannelse. Yderligere 11 pct. har uoplyst uddannelsesniveau. Flertallet af de ramte kontanthjælpsmodtagere har altså ikke en erhvervskompetencegivende uddannelse i bagagen.

⓪ Halvdelen af alle dem, der blev ramt af det nye loft har ingen uddannelse

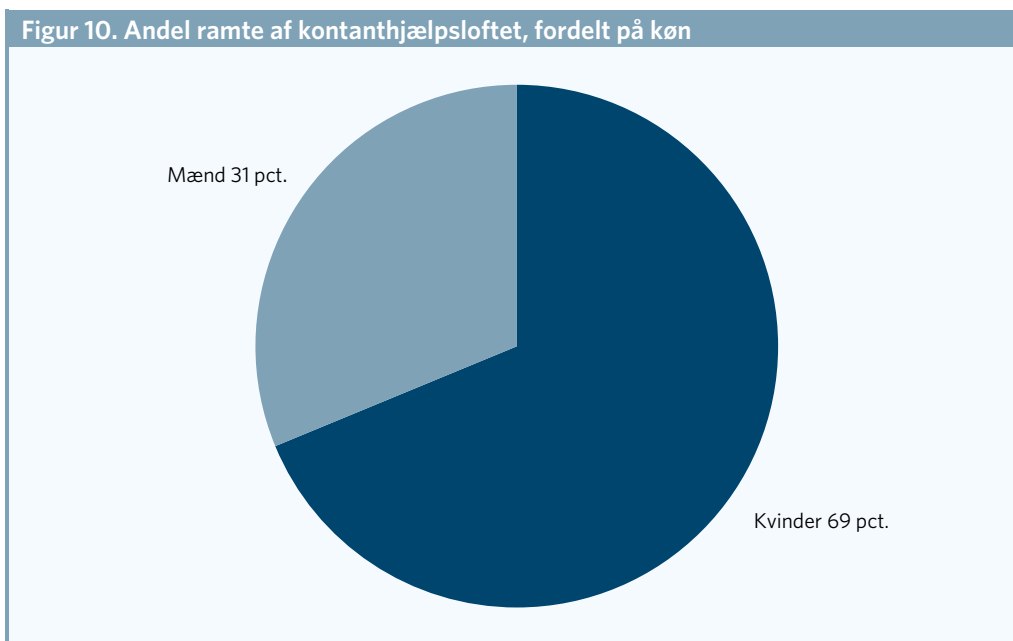

Kilde: AE pba. Beskæftigelsesministeriet

Hvad angår kønsfordelingen på dem, der er blevet ramt af kontanthjælpsloftet, så er to ud af tre kvinder. En tredjedel er mænd. Det fremgår af figur 10.

To ud af tre, der er ramt af loftet er kvinder

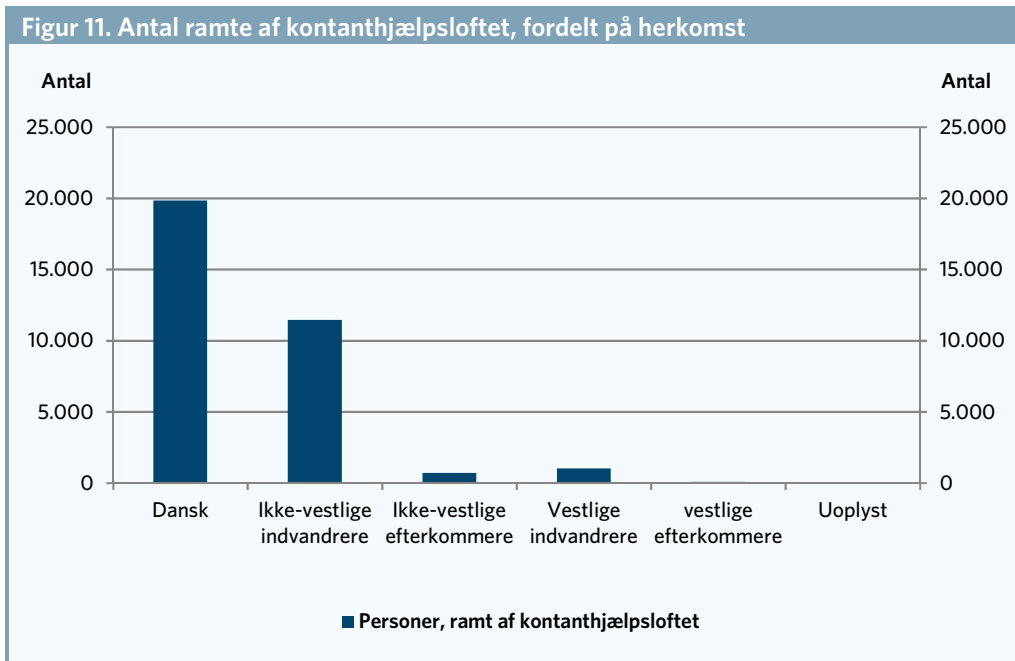

Kilde: AE pba. Beskæftigelsesministeriet

Opdelt på herkomst kan man se, at næsten 20.000 personer – svarende til 60 pct. af de ramte kontanthjælpsmodtagere – har etnisk dansk baggrund. Den næststørste gruppe er ikke-vestlige indvandrere. Det fremgår af figur 11.

60 pct. af de ramte kontanthjælpsmodtagere har etnisk dansk baggrund

Kilde: AE pba. Beskæftigelsesministeriet

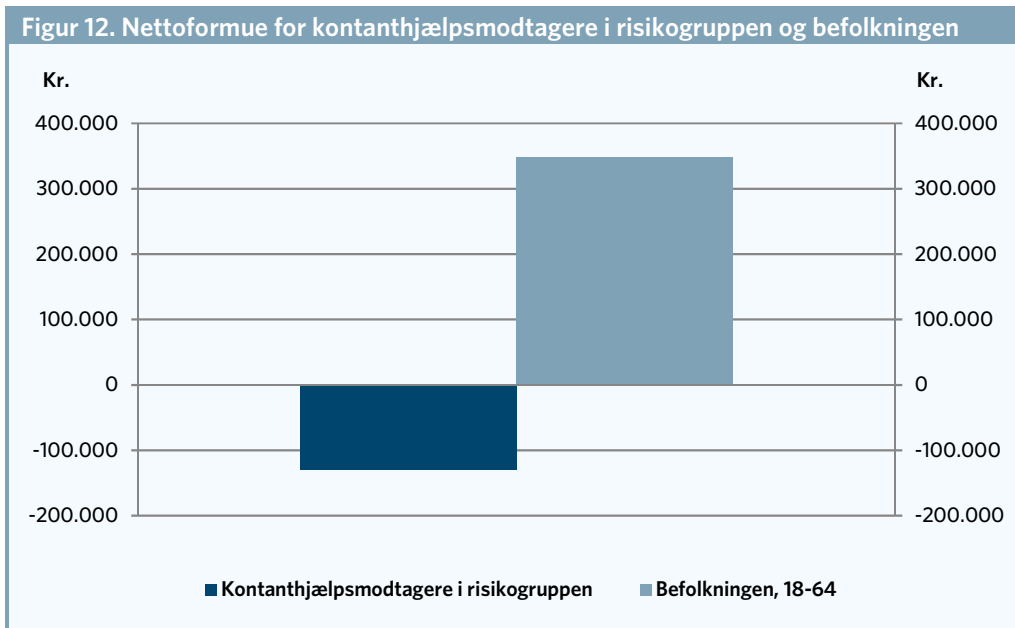
Kontanthjælpsloftet rammer altså flest etniske danskere, især kvinder, især personer med meget lidt uddannelse og især folk, der ikke er erklæret parat til at komme i job. AE har i andre analyser beregnet, at den gruppe, der er mest udsat i forhold til at blive ramt af kontanthjælpsloftet, er enlige kontanthjælpsmodtagere med børn, som modtager boligstøtte. Ser vi nærmere på denne gruppe, kan vi se, at der er tale om en forgældet gruppe. Det fremgår af figur 12, som viser, hvor meget gæld/formue de personer, der er i højrisiko for at blive ramt af kontanthjælpsloftet, har.

Enlige kontanthjælpsmodtagere, der har børn og modtager boligstøtte, har i gennemsnit en nettogæld på 131.000 kr.

Risikogruppen er defineret som alle enlige kontanthjælpsmodtagere, der har børn og modtager boligstøtte. Som det ses, har denne gruppe i gennemsnit har de en negativ nettoformue⁷ – dvs. en nettogæld - på 131.000 kr. De er dermed i en helt anden situation end den gennemsnitlige dansker, der har en nettoformue på 348.000 kr. Den gennemsnitlige dansker har altså en nettoformue, som er knap ½ mio. kr. større, end hvad de enlige forsørgere på kontanthjælp har af midler.

① Mange kontanthjælpsmodtagere har gæld

⁷ Nettoformuen er et mål for, hvor meget en person ejer, når man fratrækker, hvad personen skylder. I beregningen af nettoformuen indgår bl.a. friværdi i bolig, aktier, indestående i pengeinstitut – men ikke pension. Fra disse værdier trækkes personens gæld, herunder både realkreditgæld, gæld til banken etc. Eftersom privat gæld (til fx venner eller familie) ikke er registreret, indgår denne ikke.

Kontanthjælpsloftet gør det svært at bo i København

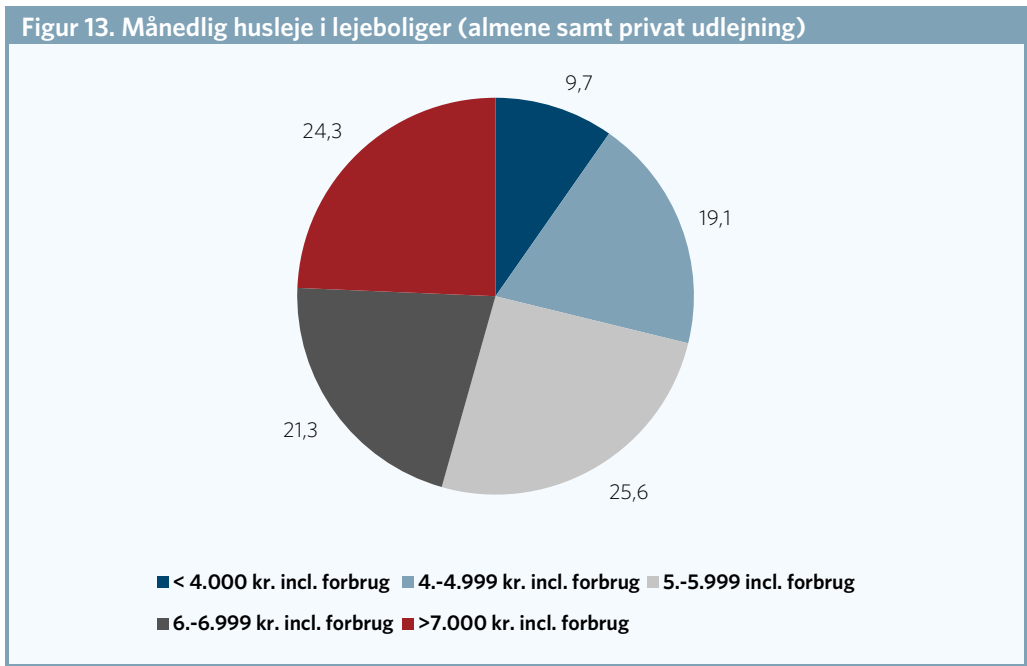
Man kan frygte, at den markante nedgang i mange kontanthjælpsmodtageres rådighedsbeløb, og det faktum, at mange af de ramte i forvejen har stor gæld, vil betyde, at flere får problemer med at betale huslejen. Det er nemlig ikke urealistisk at betale både 6.000 kr., 7.000 kr. og 8.000 kr. om måneden for en lejebolig i København.

Ser man på sammensætningen af udlejningsboliger i Danmark i det hele taget, er det vanskeligt at finde boliger, der koster under 5.000 kr. i månedlige boligudgifter. Som det fremgår af figur 13, koster mindre end hver tredje lejebolig i Danmark under 5.000 kr. om måneden, når man indregner typiske forbrugsudgifter på 1.000 kr.⁸ Næsten en fjerdedel af alle lejeboliger koster mere end 7.000 kr. om måneden inkl. forbrugsudgifter.

⊙ Det er vanskeligt at finde boliger, der koster under 5.000 kr.

Kun hver femte lejebolig i hovedstaden koster mindre end 5.000 kr. om måneden inkl. forbrug

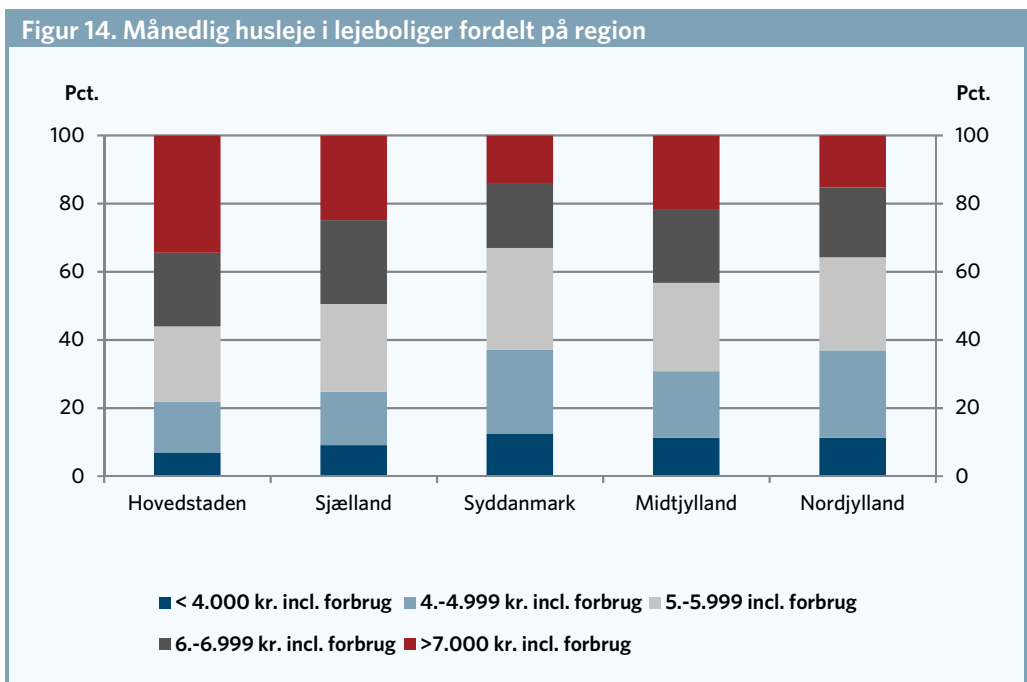
⁸ Beregningerne bygger på et svar til Folketingets Beskæftigelsesudvalg (spm. 50, stillet 15/2-16). I svaret har man ud fra BBR-oplysninger lavet en statistik over huslejeudgiften for almene lejeboliger og private udlejningsboliger. Forbrugsudgifter (el, varme og vand) er ikke indregnet. For at gøre resultaterne fra denne opgørelse sammenlignelige med familietypeberegningerne har vi tillagt cirka 1.000 kr. svarende til forbruget for familietyperne i Beskæftigelsesministeriets sædvanlige forudsætninger for familietypeberegninger.

Anm.: Udgiften er opgjort excl. forbrug til el, varme og vand. I parentes er tillagt det typiske forbrug på cirka 1.000 kr. som Beskæftigelsesministeriet plejer at indregne for familietypeberegninger.
 Kilde: AE pb.a. Beskæftigelsesministeriet

Især i hovedstaden er det småt med billige lejeboliger, jf. figur 14. Kun omkring hver femte lejebolig i hovedstaden koster mindre end 5.000 kr. inkl. forbrug, mens det tilsvarende gælder 37 pct. i Syddanmark og 31 pct. i Midt- og Nordjylland. På Sjælland koster knap hver fjerde lejebolig mindre end 5.000 kr. månedligt. Faktisk koster mere end hver tredje lejebolig i hovedstaden mindst 7.000 kr. om måneden, mens det samme gælder hver syvende bolig i Syddanmark og Nordjylland.

ⓘ Især i Hovedstaden er det småt med billige lejeboliger

Anm.: Udgiften er opgjort excl. forbrug til el, varme og vand. I parentes er tillagt det typiske forbrug på cirka 1.000 kr. som Beskæftigelsesministeriet plejer at indregne for familietypeberegninger.
 Kilde: AE pb.a Beskæftigelsesministeriet

De senere år er der blevet større forskel på priserne i Danmarks store byer og i landdistrikterne. Med det nye kontanthjælpsloft bliver det endnu sværere at få råd til at bo i storbyerne, især hovedstaden, hvor det er småt med billige lejeboliger. Kommunernes Landsforening (KL) m.fl. har da også advaret om, at kontanthjælpsloftet sandsynligvis vil føre til flere udsættelser og hjemløse, "da de fleste kommuner allerede nu har meget svært ved at finde billige boliger", skrev KL i sit høringssvar.⁹

① Med loftet bliver det endnu sværere at få råd til at bo i Hovedstaden

Mens konsekvenserne af de nye fattigdomsydelser er store, så er beskæftigelsesgevinsten til at overse

Børnene står for skud

Regeringens nye fattigdomsydelser er yderst kritisable. Det nye kontanthjælpsloft vil sammen med timereglen og integrationsydelsen føre til en markant stigning i fattigdommen i Danmark, ikke mindst blandt børn. Næsten 12.000 personer vil ryge under fattigdomsgrænsen, heraf 7.000 børn. Særligt kontanthjælpsloft er i høj grad rettet mod personer med børn. Dermed er der udsigt til, at den gode udvikling, hvor børnefattigdommen har været støt faldende siden 2011, er forbi. Med det nye kontanthjælpsloft vil antallet af fattige børn i Danmark blive næsten fordoblet.

① Næsten 12.000 personer vil blive fattige, heraf 7.000 børn

At kontanthjælpsloftet i høj grad er rettet mod børnefamilier er især meget uheldigt. Fattigdom i opvæksten har store konsekvenser for bl.a. børns uddannelseschancer. Som det fremgik af kapitel 2, må en betragtelig andel af fattige børn afstå fra sociale aktiviteter som fødselsdag, fritidsaktiviteter og lejrskole som følge af økonomi og i værste fald kan fattigdom for børn føre til social eksklusion.

① Kontanthjælpsloftet i høj grad er rettet mod børnefamilier

Mens konsekvenserne er store, er gevinsterne til at overse. Beskæftigelsesministeriet forventer, at kontanthjælpsloftet (inkl. 225-timersreglen) kun vil få 700 personer i beskæftigelse. Sammenholdt med de mere end 30.000 fuldtidspersoner, som får sværere ved at få hverdagen til at hænge sammen, og de 7.000 børn, der skal leve i fattigdom, synes de 700 personer at være en fortvivlende lille gevinst.

⁹ <http://www.politiko.dk/nyheder/kommuner-frygter-flere-hjemloese-med-kontanthjaelpsloft>

Udgivet af
AE - Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Reventlovsgade 14, 1. sal
1651 København V.
Telefon: 33 55 77 10
E-mail: ae@ae.dk
www.ae.dk